

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi sijoitusrahastolain muuttamisesta**ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ**

Esityksessä ehdotetaan sijoitusrahastolakia täydennettäväksi säännöksillä rahasto-osuuden hoitajan hallinnoimista ulkomaisen rahasto-osuudenomistajan omistamista rahasto-osuuksista. Muutoksella mahdollistettaisiin ulkomaisten sijoittajien omistamille rahasto-osuuksille vastaavantyyppinen rekisteröintimenettely, joka on käytössä arvo-osuusjärjestelmään liitetyissä osakkeissa ja rahasto-osuuksissa. Kotimaisten sijoittajien omistamien rahasto-osuuksien rekisteröintiin ei ehdoteta muutoksia.

Rahasto-osuuden hoitajana, jonka nimiin hallinnoitavat rahasto-osuudet saataisiin merkitä, voisivat esityksen mukaan toimia suomalaiset tai Euroopan talousalueella toimiluvan saaneet luottolaitokset tai sijoituspalveluyritykset sekä rahastoyhtiöt, joilla on oikeus tarjota arvopapereita koskevia säilytys- ja hoitopalveluita. Rahastoyhtiön olisi tehtävä rahasto-osuuden hoitajan kanssa kirjallinen sopimus rahasto-osuuksien hoitamisesta. Rahastoyhtiö voisi tehdä sopimuksen ainoastaan sellaisen osapuolen kanssa, joka on luotettava, hyvämaineinen ja ammattitaitoinen. Sopimuksessa olisi sovittava, että rahasto-osuuden hoitaja toimittaa rahastoyhtiölle hallinnoimiensa rahasto-osuuksien omistajia koskevat tiedot ja muut rahastoyhtiön sen toimintaa koskevan lainsäädännön perusteella tarvitsemat tiedot.

Rahasto-osuuden hoitajan olisi puolestaan tehtävä kirjallinen sopimus ulkomaisen rahasto-osuudenomistajan tai tätä edustavan luottolaitoksen, sijoituspalveluyrityksen tai muun osapuolen kanssa rahasto-osuuksien hoitamisesta. Rahasto-osuuden hoitaja olisi lisäksi pyynnöstä velvollinen ilmoittamaan Finanssivalvonnalle hallinnoimiensa rahasto-osuuksien omistajan nimen, kotivaltion ja tämän omistamien rahasto-osuuksien määrän. Rahasto-osuuden hoitajalla olisi velvollisuus antaa rahasto-osuudenomistajaa koskevat tiedot syyttäjä- ja esitutkintaviranomaisille rikoksen selvittämiseksi sekä muuten laissa tietojen saantiin oikeutetulle viranomaiselle.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Sijoitusrahastolain (48/1999) mukaan sijoitusrahastotoiminnalla tarkoitetaan varojen hankkimista yleisöltä yhteistä sijoittamista varten ja näiden varojen sijoittamista pääasiallisesti rahoitusvälineisiin tai kiinteistöihin ja kiinteistöarvopapereihin sekä sijoitusrahaston hallintoa. Esitys koskee sijoitusrahastotoimintaa, jossa varoja sijoitetaan pääasiallisesti rahoitusvälineisiin. Sijoitusrahastotoiminnassa yleisön varoja sijoitetaan yhteisesti arvopapereihin ja muihin rahoitusvälineisiin. Sijoitusrahastoa hallinnoi toimiluvan saanut rahastoyhtiö. Koska sijoitusrahasto ei ole oikeushenkilö, rahaston varallisuuden omistavat siihen sijoittaneet rahasto-osuudenomistajat.

Sijoitusrahastot ovat keskeisiä sijoitus- ja säästämiskohteita, joilla on merkittävä asema rahoitusmarkkinoilla. Rahastosijoitusten voimakas kasvu on perustunut erityisesti sijoittamisen selkeyteen ja riskien hajauttamiseen, rahastojen hoitajien ammattitaitoon, kustannustehokkuuteen sekä rahastosijoitusten verokohteluun. Sijoitusrahastojen sääntely on sekä Euroopan unionin, jäljempänä *EU*, että kansallisella tasolla katsottu yleisesti toimivaksi ja rahasto-osuudenomistajien aseman turvaavaksi. Tämä on ollut omiaan edistämään rahasto-osuuksien luotettavuutta sijoituskohteenä ja edistänyt niiden markkinointia rahastojen kotivaltiota laajemmalla alueella.

Sijoitusrahastoista säädetään 20 päivänä joulukuuta 1985 annetussa neuvoston direktiivissä 85/611/ETY arvopapereihin kohdistuvaa yhteistä sijoitustoimintaa harjoittavia yrityksiä (yhteissijoitusyritykset) koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta, jäljempänä *sijoitusrahastodirektiivi*. Euroopan yhteisöjen komissio antoi heinäkuussa 2008 sijoitusrahastodirektiiviä koskevan muutosehdotuksen, jonka tavoitteena on yhdistää sijoitusrahastodirektiiviin vuodesta 1985 alkaen tehdyt muutokset uuteen sijoitusrahastodirektiiviin ja kehittää eurooppalaisten sijoitusrahastomarkkinoiden toimivuutta. Direktiiviehdotus on hyväksytty Euroopan parlamentissa ja neuvostossa vuoden 2009 alkupuolella.

Suomessa ensimmäiset sijoitusrahastot perustettiin kansainvälisesti suhteellisen myöhään vuonna 1987. Sijoitusrahastoliiketoiminta sekä niihin sijoitettujen varojen määrä on kasvanut erittäin voimakkaasti 1990-luvun loppupuolella ja 2000-luvulla. Rahastopääoma suomalaisissa sijoitusrahastoissa on kasvanut 1990-luvun alkupuolen 0,1 miljardista eurosta nykyiseen yli 40 miljardiin euroon. Suomalaisesta rahastopääomasta oli joulukuussa 2008 yli puolet, 59 % pitkän sekä

lyhyen koron rahastoissa ja alle puolet, 41 % osake-, yhdistelmä- sekä muissa rahastoissa. Sijoitusrahasto-osuuksista on tullut tärkeä rahoitusvarojen hallintaväline sekä kotitalouksille että yhteisöille. Viime vuosina erityisen voimakkaasti ovat kasvaneet yhteisöjen sijoitukset korkorahastoihin. Suomessa sijoitusrahastosijoitusten määrä suhteessa bruttokansantuotteeseen on kuitenkin yhä selvästi alhaisempi kuin EU:n jäsenvaltioissa, jäljempänä *EU-valtio*, keskimäärin.

Joulukuussa 2008 Suomeen rekisteröityjä toimivia sijoitusrahastoja oli yhteensä 522 kappaletta. Niiden hallinnoimat pääomat olivat yhteensä 41,3 miljardia euroa. Sijoitusrahastoissa oli yhteenlaskettuna noin 2,3 miljoonaa osuudenomistajaa. Enimmillään kotimaisten sijoitusrahastojen pääomat olivat yhteensä yli 70 miljardia euroa heinäkuussa 2007. Kotimaisten rahastojen lisäksi Suomessa voi sijoittaa noin 500 muuhun täällä tarjottavaan ulkomaiseen sijoitusrahastoon, joista valtaosa on suuria kansainvälisiä rahastoja. Suomen Pankin maksutasetilastojen mukaan suomalaisten sijoituskanta ulkomaisiin rahasto-osuuksiin oli vuoden 2008 lopussa 29,0 miljardia euroa. Suomalaisten ulkomaiset sijoitukset ovat kohdentuneet kaikkein voimakkaimmin Luxemburgissa ja Irlannissa rekisteröityihin rahastoihin. Suomalaisten ulkomaiset rahastosijoitukset on tehty pääosin osakerahastoihin.

Sijoitusrahastojen suosio ja markkinat ovat voimakkaasti kasvaneet ja laajentuneet. Euroopassa oli vuoden 2005 lopussa noin 40 000 sijoitusrahastoa, joista noin 27 000 kappaletta oli sijoitusrahastodirektiivin mukaisia yhteissijoitusyrityksiä eli niin sanottuja UCITS-rahastoja (*Undertakings for Collective Investment in Transferable Securities*). Eurooppalaisten sijoitusrahastodirektiivin mukaisten UCITS-rahastojen pääomat olivat vuoden 2007 lopussa yhteensä 6 400 miljardia euroa. Suomen vastaavan ajankohdan lähes 60 miljardin euron sijoitusrahastokannasta noin 50 miljardia euroa eli yli 80 % oli sijoitusrahastodirektiivin mukaisten sijoitusrahastojen pääomaa. Suomalaisten sijoitusrahastodirektiivin mukaisten sijoitusrahastojen pääomat olivat tuolloin 0,8 % Euroopan vastaavasta rahastopääomasta.

EU:n alueella rajan yli toimivien sijoitusrahastojen määrä on kasvanut voimakkaasti, ja rajan yli markkinoinnista ja tarjonnasta on tullut entistä tärkeämpää rahastotoiminnassa. Kehityssuunta on luonnollinen, koska sijoitusriskien hajauttaminen yli rajojen ja laajemmin eri toimialoille on osa nykyaikaista riskienhallintaa. Eurooppalainen sijoitusrahastotoimiala pyrkii kehittämään yhteistyössä rajat ylittävää rahastojen tarjontaa ja hallinnointia. Sijoitusrahastodirektiivin muutosehdotuksessa on ollut keskeisenä tavoitteena tukea sijoitusrahastojen rajat ylittävän toiminnan ja kasvun edellytyksiä.

Kansainvälinen rahasto-osuuksien myynti tapahtuu enimmäkseen siten, että merkinnät ja lunastukset hoitaa sijoittajan pankki tai muu omaisuudenhoitaja. Jos suomalaisella rahastoyhtiöllä ei ole viennin kohteena olevassa maassa omaa myyntiorganisaatiota, jakelu tapahtuu paikallisten pankkien ja sijoituspalveluyritysten kautta. Paikalliselle välittäjälle asiakastiedosto on tärkeää omaisuutta, josta se ei halua usein kilpailusyistä luovuttaa tietoja suomalaiselle rahastoyhtiölle. Välittäjä voi edellyttää, että se voi esiintyä suhteessa rahastoyhtiöön asiakkaansa omistamien rahasto-osuuksien hoitajana ja tulla merkityksi rahasto-osuusrekisteriin omistajan sijaan. Suomalaisen rahasto-osuuksien myyntiä ulkomaisille sijoittajille vaikeuttaa se, ettei rahasto-osuusrekisteriin voida merkitä yleisen kansainvälisen käytännön mukaisesti asiakkaan puolesta toimivaa omaisuudenhoitajaa. Eduskunnan talousvaliokunta on viimeksi kiinnittänyt tähän seikkaan huomiota lausunnossaan (TaVL 35/2008 vp – U 49/2008 vp) marraskuussa 2008.

Ehdotettavalla lainmuutoksella säädettäisiin menettelystä, jossa sijoitusrahastolain mukaiseen rahasto-osuusrekisteriin voidaan merkitä ulkomaisen rahasto-osuuden omistajan sijasta rahasto-osuuden hoitaja. Rahasto-osuuden hoitajana voisi ehdotuksen mukaan toimia suomalainen tai Euroopan talousalueella, jäljempänä *ETA-alue*, toimiluvan saanut luottolaitos tai sijoituspalveluyritys tai rahastoyhtiö, jolla on oikeus tarjota arvopapereita koskevia säilytys- ja hoitopalveluita. Lainmuutos mahdollistaisi suomalaisten rahasto-osuuksien tehokkaamman tarjonnan ja myynnin ulkomaisille sijoittajille. Kotimaisten sijoittajien omistamien rahasto-osuuksien rekisteröintiin ei esitetä muutoksia.

2. Nykytila

2.1 Lainsäädäntö

Sijoitusrahastolaki

Suomen kansallinen sijoitusrahastolainsäädäntö on ollut voimassa vuodesta 1987. ETA-alueeseen liittyessä lainsäädäntöön tehtiin sijoitusrahastodirektiivin edellyttämiä muutoksia lailla sijoitusrahastolain muuttamisesta (748/1993). Laki uudistettiin vuonna 1999 antamalla uusi sijoitusrahastolaki, jolla täsmennettiin muun muassa eräiden sijoitusrahastodirektiivin säännösten täytäntöönpanoa. Säännöksiä on sittemmin rahastoyhtiön toimiluvan edellytysten ja toimialan osalta täsmennetty lailla sijoitusrahastolain muuttamisesta (224/2004), jolla pantiin täytäntöön sijoitusrahastodirektiiviin tehdyt muutokset 2001/107/EY ja 2001/108/EY. Vuonna 2008 sijoitusrahastolakia muutettiin EU-sääntelyn täytäntöön panemisen johdosta kahdella lainsäädännön

muutoksella, joista ensimmäinen lainmuutos (294/2008) liittyi komission direktiiviin 2007/16/EY sijoitusrahastodirektiivin tiettyjen määritelmien selventämiseksi ja toinen lainmuutos (507/2008) Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 2005/60/EY rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesutarkoituksiin sekä terrorismin rahoitukseen, jäljempänä *rahanpesudirektiivi*.

Sijoitusrahastolain 2 §:n 1 kohdan mukaan sijoitusrahastotoiminnalla tarkoitetaan varojen hankkimista yleisöltä yhteistä sijoittamista varten ja näiden varojen sijoittamista pääasiallisesti rahoitusvälineisiin tai kiinteistöihin ja kiinteistöarvopapereihin sekä sijoitusrahaston hallintoa. Lakia sovelletaan rahastoyhtiön ja säilytisyhteisön harjoittamaan toimintaan sekä yhteissijoitusyrityksen osuuksien markkinoimiseen yleisölle. Laissa säädetään lisäksi muun ohella rahasto-osuuksien markkinoinnista muualla kuin Suomessa, rahastoyhtiön velvollisuudesta pitää rahasto-osuuksista rahasto-osuusrekisteriä ja siihen merkittävistä tiedoista, rahasto-osuudesta annettavasta osuustodistuksesta sekä arvo-osuusjärjestelmään liitetyistä rahasto-osuuksista ja niiden omistajista pidettävästä rahasto-osuudenomistajaluettelosta. Rahasto-osuuksien rekisteröinnin nykytilan arvioinnin kannalta keskeiset säännökset sisältyvät sijoitusrahastolain ohella arvo-osuusjärjestelmästä annettuun lakiin (826/1991) ja lakiin arvo-osuustileistä (827/1991).

Sijoitusrahastolain 127 §:n perusteella sijoitusrahaston rahasto-osuuksia saadaan markkinoida yhden toimiluvan periaatteen mukaisesti Euroopan talousalueeseen kuuluvissa valtioissa, jäljempänä *ETA-valtiot*, mikäli sijoitusrahasto täyttää sijoitusrahastodirektiivin edellytykset. Rahastoyhtiö voi markkinoida myös muita kuin sijoitusrahastodirektiivin mukaisia rahastoja eli erikoissijoitusrahaston rahasto-osuuksia muualla kuin Suomessa sekä lisäksi sijoitusrahastodirektiivin edellytykset täyttävän sijoitusrahaston osuuksia myös muissa kuin ETA-valtioissa.

Rahasto-osuuksien merkintä, arvo ja lunastaminen

Rahasto-osuuksien hankinta tapahtuu suorittamalla rahastoyhtiölle merkintäsumma ja ilmoittamalla tiedot merkitsijästä. Sijoitusrahastolain 45 §:n 1 momentin mukaan rahastoyhtiön on vaa-dittaessa laskettava liikkeeseen hallinnoimansa sijoitusrahaston rahasto-osuuksia. Rahastot ovat tällöin luonteeltaan avoimia, jolloin jokaisella on jatkuvasti oikeus sijoittaa sijoitusrahastoihin. Lain 53 §:n 2 momentin mukaan rahasto-osuuden merkintähinta on maksettava rahassa tai antamalla merkintähintaa vastaava määrä arvopapereita tai rahamarkkinavälineitä. Lain 46 §:ssä edellytetään, että sijoitusrahastoon varoja sijoittaneella on oikeus rahasto-osuuteen.

Sijoitusrahastolain 48 §:n mukaan rahastoyhtiön on laskettava pääasiallisesti rahoitusvälineisiin varojaan sijoittavan sijoitusrahaston rahasto-osuuden arvo jokaisena pankkipäivänä. Rahasto-osuuden arvo on sijoitusrahaston varallisuuden arvo jaettuna liikkeessä olevien rahasto-osuuksien lukumäärällä. Sijoitusrahaston varojen arvo määritetään niiden markkina-arvon perusteella.

Rahastoyhtiön on lain 49 §:n 1 momentin mukaan lunastettava hallinnoimansa sijoitusrahaston rahasto-osuus rahasto-osuudenomistajan vaatimuksesta sijoitusrahaston säännöissä tarkemmin määrätyllä tavalla. Lainkohdassa säädetään tarkemmin myös lunastusarvosta ja lunastuksessa noudatettavasta menettelystä. Sijoitusrahastolain 88 §:n mukaan erikoissijoitusrahaston säännöissä voidaan erikoissijoitusrahaston sijoitustoiminnan sitä edellyttäessä poiketa muun muassa siitä, mitä 49 §:ssä on säädetty.

Rahasto-osuusrekisteri ja osuustodistus

Sijoitusrahastolain 53 §:n 1 momentin mukaan rahastoyhtiön on pidettävä rahasto-osuuksista rahasto-osuusrekisteriä, johon on merkittävä rahasto-osuudenomistajan nimi ja osoite, omistettujen rahasto-osuuksien määrä, erilajisten rahasto-osuuksien erittely, rahasto-osuuden rekisteröintipäivämäärä sekä osuustodistuksen tai rahasto-osuusmerkinnän järjestysnumero. Pykälän 2 momentin mukaan rahasto-osuusrekisteriin voidaan tehdä merkintä vasta, kun rahasto-osuuden merkintähinta on kokonaisuudessaan maksettu. Rahasto-osuudenomistajan rahastoyhtiölle ilmoittama saanto, josta on esitetty luotettava selvitys, on viivytyksettä merkittävä rahasto-osuusrekisteriin. Sama koskee muuta rekisteriin merkittyä seikkaa koskevaa muutosta, joka on ilmoitettu rahastoyhtiölle. Laissa säädetään rahastoyhtiön velvollisuudesta antaa edellä tarkoitettuja tietoja syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiselle rikoksen selvittämiseksi ja muulle viranomaiselle, jolla on lain nojalla oikeus saada sellaisia tietoja.

Lain 54 §:n mukaan rahastoyhtiön on rahasto-osuudenomistajan pyynnöstä annettava rahasto-osuudesta osuustodistus. Osuustodistus voi koskea useita rahasto-osuuksia tai niiden murto-osia ja se voidaan asettaa vain nimetylle rahasto-osuusrekisteriin merkitylle henkilölle, yhteisölle tai säätiölle.

Osuustodistuksessa on lain 55 §:n mukaan mainittava rahasto-osuudenomistajan ja sijoitusrahaston nimi sekä rahastoyhtiön ja säilytysyhteisön toiminimi, osuustodistuksen järjestysnumero, osuustodistukseen liittyvien rahasto-osuuksien laatu ja lukumäärä, sekä miten rahasto-osuus lu-

nastetaan. Osuustodistus on päivättävä ja rahastoyhtiön hallituksen tai sen valtuuttaman henkilön on se allekirjoitettava.

Lain 56 §:ssä säädetään rahasto-osuudensaajan oikeudesta käyttää rahasto-osuudenomistajalle sijoitusrahastolaissa säädettyjä oikeuksia. Osuudensaajalla ei ole tätä oikeutta ennen kuin rahasto-osuus on rekisteröity tai saanto on ilmoitettu ja sitä koskeva selvitys on esitetty rahastoyhtiölle. Tämä ei kuitenkaan koske sellaista oikeutta, jota käytetään esittämällä tai luovuttamalla osuustodistus tai siihen kuuluva osinkolippu.

Lain 57 §:n mukaan osuustodistuksen luovuttamiseen tai panttaamiseen on vastaavasti sovellettava, mitä velkakirjalain (622/1947) 13, 14 ja 22 §:ssä on säädetty juoksevista velkakirjoista. Mainittuja säännöksiä sovellettaessa on se, jolla on osuustodistus hallussaan ja joka rahastoyhtiön osuustodistukseen tekemän merkinnän mukaan on rahasto-osuudenomistajana merkitty rahasto-osuusrekisteriin, rinnastettava siihen, jolla velkakirjalain 13 §:n 2 momentin mukaan edellytetään olevan velkakirjan osoittama oikeus. Osuustodistukseen liitetystä osinkolipusta säädetään velkakirjalain 24 ja 25 §:ssä.

Jos osuustodistuksiin ei liity osinkolippuja tai osuustodistusta ei ole luovutettu, voidaan sijoitusrahaston sääntöihin ottaa määräys, että se, joka on rahasto-osuusrekisteriin merkitty rahasto-osuudenomistajaksi, on oikeutettu nostamaan rahasto-osuudelle tulevan tuoton. Tuoton maksua rahasto-osuusrekisteriin merkitylle henkilölle, yhteisölle tai säätiölle on pidettävä pätevänä, vaikkei tällä olisikaan ollut siihen oikeutta, jollei rahastoyhtiö tiennyt taikka sen olisi pitänyt tietää asiasta.

Rekisteröinti arvo-osuusjärjestelmässä

Sijoitusrahastolain 10 luvussa on säännökset arvo-osuusjärjestelmään kuuluvista rahasto-osuuksista. Lain 58 §:n mukaan sijoitusrahaston sääntöihin voidaan ottaa määräys siitä, että rahasto-osuudet liitetään arvo-osuusjärjestelmään. Arvo-osuusjärjestelmään kuuluvista rahasto-osuuksista ei anneta osuustodistusta. Oikeudesta tällaiseen rahasto-osuuteen sekä rahasto-osuuteen perustuvan suoritusvelvollisuuden täyttämisestä on säädetty laissa arvo-osuustileistä.

Arvo-osuusjärjestelmään kuuluvista rahasto-osuuksista ja niiden omistajista pidetään lain 63 §:n 1 momentin mukaan automaattisen tietojenkäsittelyn avulla rahasto-osuudenomistajaluetteloa siten kuin siitä säädetään arvo-osuusjärjestelmästä annetun lain 4 §:ssä. Rahasto-osuuden kirjaa-

miseen arvo-osuustilille ja rahasto-osuudenomistajaluetteloon sovelletaan, mitä 53 §:n 2 momentissa säädetään. Rahasto-osuutta ei voi kirjata arvo-osuustilille eikä rahasto-osuudenomistusta rahasto-osuudenomistajaluetteloon ennen kuin merkintähinta on kokonaisuudessaan maksettu. Edellä mainittua luetteloa pidetään arvopaperikeskuksessa. Lain 63 §:n 2 momentin mukaan rahasto-osuudenomistajaluetteloon on merkittävä muun ohella ne tiedot, jotka 53 §:n 1 momentin 1–4 kohdan mukaan on merkittävä rahasto-osuusrekisteriin.

Arvo-osuusjärjestelmässä hallintarekisteröidyt rahasto-osuudet on merkittävä lain 63 §:n 3 momentin mukaan erikseen rahasto-osuudenomistajaluetteloon siten, että siihen merkitään rahasto-osuuden hoitajasta ne tiedot, jotka edellä on säädetty merkittäviksi rahasto-osuudenomistajasta, sekä maininta hallintarekisteröinnistä.

Lain 63 §:n 4 momentin mukaan hallintarekisteröityjen rahasto-osuuksien osalta samoin kuin sellaisten rahasto-osuuksien, joiden osalta muu kuin rahasto-osuudenomistaja on arvo-osuustilin merkintöjen mukaan oikeutettu ottamaan vastaan rahasto-osuuteen perustuvat suoritukset, mak-suosoitteeksi on merkittävä rahasto-osuudenomistajaluetteloon asianomainen arvo-osuusrekisteri.

Arvo-osuusjärjestelmään kuuluvien rahasto-osuuksien rahasto-osuudenomistajaluettelon julkisuuteen sovelletaan lain 53 §:n 4 momenttia, jonka mukaan rahastoyhtiön on annettava tietoja rahasto-osuusrekisteriin merkityistä tiedoista syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiselle rikoksen selvittämistä varten sekä muulle viranomaiselle, jolla on lain nojalla oikeus saada sellaisia tietoja. Rahasto-osuudenomistajaluettelon pitäjällä on lisäksi velvollisuus luovuttaa rahasto-osuudenomistajaluetteloon merkittyjä tietoja rahastoyhtiölle.

Arvo-osuusjärjestelmästä annetun lain 26 d §:ssä (924/2002) on lisäksi säädetty, että rahastoyhtiön on valtioneuvoston asetuksella säädettävään ajankohtaan mennessä liitettävä hallinnoimansa sijoitusrahaston rahasto-osuudet arvo-osuusjärjestelmään, jollei Finanssivalvonta (aiemmin Rahoitustarkastus) erityisestä syystä myönnä tästä poikkeusta. Lainkohdassa mainittua asetuksenantovaltuutusta ei ole kuitenkaan käytetty.

Rahastoyhtiön vahingonkorvausvelvollisuus

Sijoitusrahastolain 134 §:n mukaan rahastoyhtiö on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka yhtiö on tämän lain mukaisessa toiminnassaan tahallisesti tai tuottamuksesta aiheuttanut rahasto-osuudenomistajalle tai muulle henkilölle.

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä koskeva lainsäädäntö

Sijoitusrahastolain 144 §:n mukaan rahastoyhtiön ja säilytisyhteisön on tunnettava asiakkaansa. Rahastoyhtiön ja säilytisyhteisön on lisäksi tarvittaessa tunnettava asiakkaan todellinen edunsaaja ja henkilö, joka toimii asiakkaan lukuun. Jotta rahastoyhtiö ja säilytisyhteisö voivat arvioida asiakkaista toiminnalleen aiheutuvia rahanpesun ja terrorismin rahoittamiseen liittyviä riskejä, niillä on oltava riittävät riskienhallintajärjestelmät. Asiakkaan tuntemisessa on lisäksi voimassa, mitä rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa (503/2008) säädetään. Finanssivalvonta valvoo rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamista niiden ilmoitusvelvollisten osalta, jotka ovat laissa Finanssivalvonnasta (878/2008) tarkoitettuja valvottavia. Finanssivalvonta voi antaa tarkempia määräyksiä rahastoyhtiöille ja säilytisyhteisöille asiakkaan tuntemisessa noudatettavista menettelytavoista ja asiakkaisiin liittyvästä riskienhallinnasta.

Laki arvo-osuustileistä

Lain arvo-osuustileistä 5 a §:ssä säädetään omaisuudenhoitotilistä. Pykälän mukaan ulkomaalaisen tai ulkomaisen yhteisön tai säätiön omistamat arvo-osuudet saadaan kirjata erityiselle arvo-osuustilille (*omaisuudenhoitotili*), jota tilinhaltija toimeksiannon nojalla hallitsee toisen lukuun. Säännös mahdollistaa omaisuudenhoitajan kirjaamisen tilinhaltijaksi ilman, että tilille kirjataan arvo-osuuksien omistajaa. Tililtä on tällöin käytävä ilmi omistajan sijasta tiedot tilinhaltijasta ja että kysymyksessä on omaisuudenhoitotili.

Omaisuudenhoitotilille saadaan pykälän 2 momentin mukaan kirjata yhden tai useamman omistajan arvo-osuuksia. Mitä muualla kyseisessä laissa säädetään tilinhaltijan kelpoisuudesta määrätä tilille kirjatuista arvo-osuuksista, koskee myös omaisuudenhoitotilin tilinhaltijaa. Säännös tarkoittaa, että omaisuudenhoitaja hallitsee tilille kirjattuja arvo-osuuksia ja että arvo-osuuksien omistajakohtainen erittely jää tilinhaltijan erillisen tilinpidon varaan.

Omaisuudenhoitotilin tilinhaltijana voi pykälän 3 momentin mukaan toimia arvopaperikeskus, keskuspankki tai tilinhoitajayhteisö. Arvopaperikeskus voi hyväksyä tilinhaltijaksi myös luotto-

laitoksen tai sijoituspalveluyrityksen, jolla on oikeus tarjota arvo-osuuksia koskevia säilytys- ja hoitopalveluja, arvo-osuusjärjestelmästä annetun lain 16 §:ssä tarkoitetun ulkomaisen laitoksen tai sellaisen muun ulkomaisen yhteisön, joka on riittävän julkisen valvonnan alainen ja jonka taloudelliset toimintaedellytykset ja hallinto täyttävät tehtävän luotettavalle hoidolle asetettavat vaatimukset.

Pykälän 4 momentin mukaan, kun omaisuudenhoitotilin tilinhaltija tai tilinhaltijan toimeksiantaja pitää muussa valtiossa rekisteriä tai tiliä arvo-osuuksiin kohdistuvista oikeuksista, oikeudenhaltijan oikeuksiin sovelletaan kyseisen valtion lakia, jollei tiliä koskevista kirjauksista muuta johdu. Tilinpitoon liittyvät oikeudelliset seikat ratkaistaan tällöin omaisuudenhoitajan ja hänen asiakkaansa välisessä suhteessa yleensä ulkomaisen lainsäädännön mukaisesti. Tämä säännös on tarpeen muun muassa siksi, että Suomessa ei ole omaisuudenhoitajan ja asiakkaan oikeudellista suhdetta koskevaa moniportaisuuslainsäädäntöä, jossa säädettäisiin arvo-osuusjärjestelmän ulkopuolista hallintaa ja välillistä arvopaperien säilytystä koskevista oikeudellisista kysymyksistä sekä vastuusta.

2.2 Eduskunnan kannanotot

Eduskunta on useasti kiinnittänyt sijoitusrahastoja koskevien lainsäädäntöehdotusten käsittelyn yhteydessä huomiota seikkaan, että rahasto-osuuksien hallintarekisteröinti ei ole mahdollista arvo-osuusjärjestelmän ulkopuolella (EV 12/2004 vp, TaVM 2/2004 vp – HE 110/2003 vp, TaVL 1/2006 vp – E 121/2005 vp, TaVM 31/2006 vp – HE 102/2006 vp ja TaVL 35/2008 vp – U 49/2008 vp).

Eduskunta edellytti sijoitusrahastolain muuttamista koskeneen hallituksen esityksen (HE 110/2003 vp) käsittelyn yhteydessä antamassaan lausumassa (EV 12/2004 vp), että hallitus ratkaisee arvopapereiden välilliseen säilytykseen arvo-osuusjärjestelmän ulkopuolella liittyvät oikeudelliset kysymykset siten, että eri osapuolten oikeudet ja velvollisuudet säännellään luotettavalla tavalla, ja valmistelee niistä esitykset eduskunnalle. Talousvaliokunta totesi mietinnössään (TaVM 2/2004 vp), että arvo-osuusjärjestelmässä ulkomaisen luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön omistamat rahasto-osuudet voidaan hallintarekisteröidä. Rahastoyhtiöiden ylläpitämissä osuusrekistereissä arvo-osuusjärjestelmän kaltainen hallintarekisteröinti ei kuitenkaan ole mahdollista. Mietinnössä mainittiin lisäksi, että kilpailu sijoitusrahastotoiminnassa tulee jatkossa tiukkenemaan. Talousvaliokunta piti tärkeänä, että suomalaisilla rahastoyhtiöillä on lainsäädännöllisesti tasavertaiset mahdollisuudet menestyä kilpailussa kansainvälisillä sijoitusmarkkinoilla

ja että suomalainen rahastosijoittaminen voi tapahtua luotettavasti myös silloin, kun toiminta johtaa valtiolliset rajat ylittäviin rahasto-osuuksien omistusketjuihin.

Talousvaliokunta on kiinnittänyt tähän samaan seikkaan uudestaan huomiota komission sijoitusrahastolainsäädännön kehittämistä koskevasta vihreästä kirjasta antamassaan lausunnossa (TaVL 1/2006 vp). Talousvaliokunnan mietintöön (TaVM 31/2006 vp) on tammikuussa 2007 kirjattu, että selvitystyön viivästyminen on johtunut erityisesti arvopapereiden välillistä hallintaa koskevaan kansainväliseen yleissopimukseen liittyvien neuvottelujen pitkittymisestä. Valiokunta katsoi mietinnössään, että vuoden 2007 aikana tulisi voida selvittää edellytykset sijoitusrahastojen hallintarekisteriä koskevaksi erillISRatkaisuksi, ja kiirehti selvityksen tekemistä.

Marraskuussa 2008 talousvaliokunta totesi lausunnossaan (TaVL 35/2008 vp) pitävänsä perusteltuna pyrkimystä luoda Eurooppaan entistä suurempia ja vahvempia sijoitusrahastoja vastapainoksi Amerikan yhdysvaltojen vastaavalle kehitykselle edellyttäen kuitenkin samalla, että kaikissa jäsenvaltioissa tulee olla tasapuoliset toiminta- ja kilpailuedellytykset. Talousvaliokunta katsoi, että saadun selvityksen perusteella on vaarana, että rahastoyhtiöt keskittyvät muutamaamaan jäsenvaltioon. Suomen tilannetta katsottiin hankaloittavan sen, ettei rahasto-osuuksien hallintarekisteröinti ole vielä kukaan kansallisesti sallittua. Valiokunta totesi lausunnossaan kiinnittäneensä tähän puutteeseen useasti huomiota ja pitävänsä hyvänä valtiovarainministeriöltä saatua tietoa, että hallintarekisteröintiä koskeva hallituksen esitys on parhaillaan viimeisteltävänä.

2.3 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

Euroopan unionin sääntely

Sijoitusrahastoja koskee vuodelta 1985 oleva sijoitusrahastodirektiivi siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen. Vuonna 2001 direktiiviä muutettiin muun muassa rahastoesitteitä koskevalla direktiivillä 2001/107/EY ja rahastojen sijoitustoiminnan sääntelyä koskevalla direktiivillä 2001/108/EY. Sijoitusrahastodirektiiviä muutettiin lisäksi vuonna 2004 rahoitusvälineiden markkinoista sekä neuvoston direktiivien 85/611/ETY ja 93/6/ETY ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2000/12/EY muuttamisesta ja neuvoston direktiivin 93/22/ETY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/39/EY antamisen yhteydessä.

Sijoitusrahastodirektiivillä luodaan siinä tarkoitetuille ETA-valtioissa sijaitseville yhteissijoitusyrityksille yhtenäiset toiminta- ja kilpailuedellytykset sekä taataan rahasto-osuudenomistajille

tehokas ja yhdenmukainen sijoittajansuoja. Direktiivi sääntelee yhteissijoitusyritysten toimilupa, rakennetta, toimintaa, tiedonantovelvollisuutta sekä valvontaa. Sijoitusrahastodirektiivillä turvataan sijoitusrahastojen pääsy EU:n yhteismarkkinoille.

Sijoitusrahastotoiminnan rajat ylittävän toiminnan kasvun ja toimintaympäristön muutosten johdosta Euroopan yhteisöjen komissio antoi 16 päivänä heinäkuuta 2008 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi siirtokelpoisiin arvopapereihin kohdistuvaa yhteistä sijoitustoimintaa harjoittavia yrityksiä (yhteissijoitusyritykset) koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta KOM(2008) 458 lopullinen. Sijoitusrahastodirektiivin muutosehdotuksella kumottaisiin nykyinen sijoitusrahastodirektiivi siihen tehtyine muutoksineen antamalla uusi sijoitusrahastodirektiivi.

Sijoitusrahastodirektiivin muutoksen tavoitteena on edistää eurooppalaisten sijoitusrahastomarkkinoiden toimivuutta tukemalla sijoitusrahastojen rajat ylittävän kasvun edellytyksiä. Komission mukaan uusi sijoitusrahastodirektiivi tehostaa sijoitusrahastomarkkinoita antamalla yhteissijoitusyrityksille uusia toimintamahdollisuuksia ja edistää rahasto-osuuksien markkinointia toisissa jäsenvaltioissa.

Direktiiviehdotus sisälsi uudet säännökset sijoitusrahastojen kansallisista ja rajat ylittävistä su-lautumisista, hallinnointi-markkinointi-rakenteesta, sijoittajille annettavista keskeisistä tiedoista, rahasto-osuuksien markkinointia toisessa jäsenvaltiossa koskevasta ilmoitusmenettelystä ja toimivaltaisten viranomaisten valvontayhteistyön tehostamisesta. Puheenjohtajavaltio Ranska teki syksyllä 2008 neuvoston työryhmässä direktiiviehdotuksesta kompromissiehdotuksen, joka sisäl-si säännökset rahastoyhtiön passista. Rahastoyhtiön passilla tarkoitetaan rahastoyhtiön oikeutta perustaa ja hallinnoida sijoitusrahastoja toisessa jäsenvaltiossa. Kompromissiehdotuksesta saavu-tettiin yleisnäkemys talous- ja valtiovarainministereiden ECOFIN-neuvostossa 2 päivänä joulu-kuuta 2008. Direktiiviehdotus hyväksyttiin lopullisesti Euroopan parlamentissa ja neuvostossa vuoden 2009 alkupuolella. Direktiivi on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä xx päi-vänä xxxxkuuta 2009. Direktiivin mukaiset uudet säännökset on saatettava kansallisesti voimaan viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2011.

Sijoitusrahastodirektiivissä ei muutosten jälkeenkään säädetä tarkemmin rahasto-osuudenomistajista pidettävästä rahasto-osuusrekisteristä. Rahasto-osuusrekisteriä koskevat sei-kat, kuten voidaanko sijoitusrahasto-osuudet merkitä rahasto-osuusrekisteriin jonkun muun kuin osuudenomistajan eli lähinnä osuudenhoitajan nimiin, tai tuleeko sijoitusrahasto-osuudet liittää

arvopaperien keskitettyyn rekisterijärjestelmään, jätetään sijoitusrahastoja koskevan kansallisen sääntelyn varaan. EU-valtioiden kansalliset ratkaisut eroavat muun muassa sen suhteen, millaisessa oikeudellisessa muodossa yhteissijoitusyritykset voivat toimia, miten rahasto-osuusrekisteriä on pidettävä ja onko rahasto-osuusrekisteriin mahdollista merkitä jonkintyyppinen osuudenhoitaja rahasto-osuudenomistajan sijaan.

EU-valtioissa yhteissijoitusyritysten on mahdollista sijoitusrahastodirektiivin mukaisesti oikeudellisesti järjestäytyä erilaisissa muodoissa. Sijoitusrahastodirektiivin 1 artiklan 3 kohdan mukaan yhteissijoitusyritys voidaan perustaa oikeudellisesti joko sopimusoikeudellisten säännösten (rahastoyhtiöiden hoidossa olevat sijoitusrahastot), trusteja koskevien säännösten (*unit trust*) tai yhtiöjärjestyksen (sijoitusyhtiöt) nojalla. Sijoitusrahastodirektiivissä tarkoitettujen sijoitusrahastojen eli niin sanottujen UCITS-rahastojen on oltava vaihtuvapääomaisia ja avoimia, kun taas muut kuin sijoitusrahastodirektiivissä tarkoitetut sijoitusrahastot eli niin sanotut non-UCITS-rahastot voivat kansallisina erikoissijoitusrahastoina olla myös suljettuja ja kiinteäpääomaisia. EU-valtioissa on käytössä monia vaihtoehtoisia rakennemuotoja. Suomessa ja Ruotsissa on käytössä sopimusoikeudellinen malli, kun Tanskassa sijoitusrahastot ovat rakenteeltaan yhdistysmuotoisia yhtiöitä. Useissa Euroopan maissa on sekä sopimusperusteisia että yhtiömuotoisia sijoitusrahastoja.

Arvopapereita ja sijoitusrahasto-osuuksia hallinnoidaan kansainvälisesti yleisesti moniportaisesti, joka tarkoittaa järjestelmää, jossa arvopapereita ja sijoitusrahasto-osuuksia ei säilytetä ja pidetä arvopaperikeskuksessa tai rahasto-osuusrekistereissä omistajakohtaisesti, vaan osapuolten järjestelmissä. Tällöin arvopaperikeskuksen omistajaluetteloihin ja rahastoyhtiön rahasto-osuusrekisteriin merkitään varsinaisen omistajan sijaan omaisuudenhoitajan nimi. Rahasto-osuuksien omistajien tiedot ilmenevät tällöin omaisuudenhoitajan omasta alakirjanpidosta. Suomen sijoitusrahastolain vaatimus, jonka mukaan rahasto-osuusrekisteriin on merkittävä lopullisen omistajan tiedot, on kansainvälisesti poikkeuksellinen.

Jäljempänä on selostettu pääpiirteitä yhdentoista ETA-valtion sijoitusrahastoja koskevasta sääntelystä. Rahasto-osuuksien hallinnointi omaisuudenhoitajan tai muun osapuolen nimissä on tehdyn selvityksen mukaan ainakin jossain laajuudessa mahdollista kaikissa näissä yhdessätoista vertailumaassa eli Ruotsissa, Tanskassa, Norjassa, Virossa, Saksassa, Isossa-Britanniassa, Irlannissa, Ranskassa, Belgiassa, Alankomaissa ja Luxemburgissa. Eräissä vertailumaissa rahasto-osuusrekisterin osalta on säädetty ainoastaan velvollisuudesta pitää rahasto-osuusrekisteriä, eikä kansallisessa sijoitusrahastolainsäädännössä oteta kantaa rekisterin tietosisältöön. Vertailussa on

myös kuvattu Pohjoismaiden [ja joidenkin keskeisimpien vertailumaiden] osalta sijoitusrahasto-osuuksien verotukseen ja verotusmenettelyyn liittyviä pääasiallisia seikkoja.

EU-valtioissa on yhä enemmän julkisen kaupankäynnin kohteena olevia sijoitusrahasto-osuuksia (*exchange traded fund*, jäljempänä *etf*), jotka on liitetty Suomen arvo-osuusjärjestelmän tyyppiin kansalliseen arvopaperien rekisterijärjestelmään. Etf:t toimivat yleensä niin sanottuina indeksiosuusrahastoina, joiden sijoitukset kohdistuvat arvopaperi-indeksikoriin. Näiden etf-rahasto-osuuksien hankinta ja luovutus eivät tapahdu rahastoyhtiössä vaan julkisen kaupankäynnin kautta. Ensimmäiset etf:t tulivat Euroopassa julkisen kaupankäynnin kohteeksi vuonna 1999. Suomessa on tällä hetkellä julkisen kaupankäynnin kohteena yhden arvo-osuusjärjestelmään liitetyn indeksiosuusrahaston rahasto-osuudet. Muiden kuin etf-rahasto-osuuksien tai yhtiömuotoisten sijoitusrahastojen rahasto-osuuksien liittäminen arvo-osuusjärjestelmään on vertailumaisissa yleistä olemassa olevien tietojen perusteella vain Norjassa, vaikka lainsäädäntö ei tätä sielläkään edellytä.

ECOFIN-ministerineuvosto on vuodesta 2006 antamissaan useissa päätelmissä, viimeksi joulukuussa 2008, todennut tarpeen kehittää ja tehostaa Euroopassa arvopaperikaupan rajat ylittävää selvitystoimintaa. Päätelmillä on pyritty edistämään aloitteita, joiden avulla poistetaan kansallisista sääntelyratkaisuksista ja toimintamalleista johtuvaa hajanaisuutta kaupankäynnin jälkeisessä toiminnassa. Päätelmissä on katsottu, että turvallisuuteen ja tehokkuuteen liittyvien tavoitteiden saavuttaminen tulee edellyttämään myös EU-lainsäädäntöä. Lisäksi Euroopan parlamentti on joulukuussa 2007 talous- ja raha-asioiden valiokunnan omaisuudenhoidosta II -mietinnön (2007/2200(INI)) pohjalta antamassaan päätöslausumassa kiinnittänyt huomiota tarpeeseen parantaa rajat ylittävän sijoitusrahasto-osuuksien käsittelyn tehokkuutta.

Sääntely eräissä ETA-valtioissa

Ruotsi

Ruotsissa on voimassa sijoitusrahastolaki vuodelta 2004 (*Lag om investeringsfonder*). Lain kokonaisuudistus valmisteltiin sijoitusrahastodirektiivin muutosten täytäntöönpanon yhteydessä, ja se korvasi aiemman vuodelta 1990 olleen sijoitusrahastolain (*Lag om värdepappersfonder*). Sijoitusrahastolain mukaan arvopapereihin suuntautuvaa yhteissijoitustoimintaa voidaan harjoittaa pääomaltaan avoimessa sopimusperusteisessa rahastomuodossa. Sijoitusrahasto ei ole oikeus-

henkilö, ja rahastoa hallinnoi erillinen rahastoyhtiö. Sijoitusrahastodirektiivin mukaisten sijoitusrahastojen lisäksi Ruotsissa on erikoissijoitusrahastoja.

Rahastoyhtiön tulee pitää rekisteriä rahasto-osuuksien osuudenomistajista. Rahastoyhtiö voi päättää, millaisessa muodossa osuusrekisteriä pidetään. Ruotsissa rahasto-osuuksien hallintarekisteröinti rahasto-osuusrekisterissä on sallittu. Sijoitusrahastolain 4 luvun 12 §:ssä säädetään rahasto-osuuksien hallintarekisteröinnistä (*förvaltarregistrering*) osuusrekisterissä. Jos osuudenomistaja (*fondandelsägare*) on antanut osuuksien hoidon osuudenhoitajaksi (*förvaltare*) rekisteröitymiseen oikeutetulle, voidaan osuudenomistajarekisteriin merkitä osuudenhoitaja omistajan asemesta. Rekisteriin on merkittävä, että osuuksia hoidetaan jonkun toisen lukuun. Osuudenhoitajalla on tiedonantovelvollisuus, joten osuudenhoitajan on annettava osuudenomistajalle rahastoyhtiöltä saamansa tiedot, jollei osuudenomistaja ole kieltäytynyt tietojen vastaanottamisesta. Osuudenhoitajana toimivan on täytettävä yleiset kelpoisuusvaatimukset, eli toimintaa on harjoitettava säilyttäen yleisön luottamus toimintaan ja vaarantamatta yksittäisten osapuolten etuja. Ruotsin rahoitusmarkkinoiden valvontaviranomainen *Finansinspektionen* voi peruuttaa luvan osuudenhoitajana toimimiseen tiettyjen ehtojen täytyessä. Samat osuudenhoitajaa koskevat säännöt koskevat sekä ruotsalaisia että ulkomaisia osuudenhoitajia.

Ruotsissa rahasto-osuuksia ei pääsääntöisesti ole liitetty kansalliseen arvo-osuusjärjestelmään. Pörssikaupankäynnin kohteena oleviin indeksiosuusrahastojen osuuksiin sovelletaan kuitenkin sijoitusrahastolain ohella lakia rahoitusvälineiden kirjaamisesta tilille (*Lagen om kontoföring av finansiella instrument*). Kyseisten etf-rahastojen osuudet ovat vaihdannan kohteena arvopaperipörssissä ja ne kirjataan Euroclear Sweden AB:n (vuoteen 2009 asti Värdepapperscentralen VPC AB), jäljempänä ES, pitämään arvo-osuusrekisteriin. Rahasto-osuusrekisteriä näissä tapauksissa pitää ES, ja rahastoyhtiöllä on oikeus saada ES:n pitämästä rekisteristä tietoja. Ruotsin arvo-osuusjärjestelmäänkin liitetyt rahasto-osuudet voidaan hallintarekisteröidä.

Ruotsalaiset sijoitusrahastot ovat verovelvollisia muista kuin luovutusvoitoista, mutta ne maksavat käytännössä harvoin veroa, koska osuudenomistajille maksettava voitonjako voidaan vähentää sijoitusrahaston verotuksessa. Osuudenomistajaa verotetaan rahaston jakamasta voitosta, kun voittoa jaetaan, ja luovutusvoitosta, kun sijoitusrahasto-osuus lunastetaan.

Rahastoyhtiöillä ja osuudenhoitajilla on velvollisuus toimittaa veroviranomaisille tarkkailutiedot rahasto-osuudenomistajien saamista voitoista (*Lag om självdeklarationer och kontrolluppgifter*, 10 luku 3 ja 4 §). Tiedot on toimitettava verovuositain seuraavan vuoden tammikuussa. Rajoite-

tusti verovelvollisten tiedot toimitetaan säästödirektiivin määräysten mukaisesti. Mikäli ilmoitusvelvollinen ei toimita tietoja, verohallinto kehottaa antamaan tiedot. Kehotukseen voidaan liittää uhkasakko.

Hallintarekisteröityjen rahasto-osuuksien ennakonpidätykseen ja lähdeveroon liittyvistä velvollisuuksista vastaa ilmoitusvelvollinen eli osuudenhoitaja. Ennakonpidätysvelvollinen ja lähdeveron perimisvelvollinen vastaavat pidättämättä jääneestä verosta.

Tanska

Tanskassa sijoitusrahastoja koskee laki sijoitusrahastoista ja erikoissijoitusrahastoista (*Lov om investeringsforeninger og specialforeninger*). Tanskassa sijoitusrahastot ovat rakenteeltaan yhdistysmuotoisia yhtiöitä, joiden rahasto-osuudet ovat yleensä arvopaperipörssissä kaupankäynnin kohteena ja joita käsitellään paljolti vastaavasti kuin osakkeita. Sijoitusrahastot voivat olla sekä vaihtuva- että kiinteäpääomaisia.

Sijoitusrahastolaissa ei ole säädetty velvollisuudesta pitää rahasto-osuusrekisteriä eikä säännöksiä osuudenhoitajista. Käytännössä rahasto-osuusrekistereitä kuitenkin pidetään muun muassa sen takia, että osuudenomistajat voivat käyttää äänioikeuttaan sijoitusrahastoissa. Sijoitusrahastoja koskevan lain mukaan sijoitusrahasto voi antaa paperimuotoisia osuustodistuksia rahasto-osuudenomistajille. Suurin osa tanskalaisista sijoitusrahastoista, jotka antavat osuustodistuksia, on liittänyt rahasto-osuudet kansalliseen arvo-osuusjärjestelmään, vaikka laissa siihen ei veloiteta. Jos rahaston osuudet lasketaan liikkeeseen kansallisen arvopaperikeskuksen kautta, sijoitusrahasto maksaa tästä aiheutuvat kustannukset. Sijoitusrahasto voi tehdä sopimuksia yhden tai useamman tilinpitäjän kanssa siitä, että rahasto-osuudenomistajat voivat sijoitusrahaston lukuun saada osuutensa rekisteröidyksi ja säilytettäväksi tilinpitäjän luona sekä saada tarvittavia tietoja tilistään, esimerkiksi tiliotteita. Rahasto-osuudenomistaja voi myös itse valita jonkin muun arvopaperinvälittäjän, jonka kautta osuudet lasketaan liikkeeseen. Rahasto-osuudet voidaan hallintarekisteröidä arvo-osuusjärjestelmää koskevien säännösten mukaisesti. Tanskassa on lisäksi sijoitusrahastoja, joiden rahasto-osuuksista ei anneta osuustodistuksia. Näiden sijoitusrahastojen, joilla on yleensä vain vähän rahasto-osuudenomistajia, on pidettävä rahasto-osuusrekisteriä ja annettava rahasto-osuudenomistajille todistuksia näiden omistusosuudesta rahaston varallisuuteen.

Rahastot, jotka eivät anna osuustodistuksia, ovat verotuksellisesti läpinäkyviä, jolloin osuudenomistajia verotetaan rahaston saamista tuloista. Yleisölle markkinoidaan kuitenkin lähinnä vain rahastoja, jotka antavat osuustodistuksia ja joiden voittoja jaetaan osuudenomistajille. Sijoitusrahasto saa verovapauden ilmoittamalla veroviranomaisille noudattavansa rahastojen vähimmäisvoitonjakoa koskevia säännöksiä. Osuudenomistajia verotetaan tällöin vähimmäisvoiton osuuden perusteella sen maksamisesta riippumatta. Rahastoja, jotka eivät noudata vähimmäisvoitonjakoa koskevia säännöksiä, verotetaan kuten vastaavia sijoitusyhtiöitä. Sijoitusyhtiöt maksavat lopullisen lähdeveron saamistaan osingoista, mutta ne ovat muutoin verovapaita. Sijoitusyhtiöt eivät maksa yleensä osinkoja omistajilleen. Sijoitusrahastodirektiivin mukaisilla sijoitusrahastoilla voi olla verotuksellisesti sijoitusyhtiön asema.

Tilinpitäjien ja sijoitusrahastojen vuosittaisesta ilmoitusvelvollisuudesta on säädetty verovalvontalaissa (*skattekontrolloven*). Ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnistä voi seurata sakkoja tai vankeutta. Rahastoilla ja tilinpitäjillä on vastuu ennakonpidätysten suorittamisesta.

Norja

Norjassa sijoitusrahastoja koskee sijoitusrahastolaki (*Lov om verdipapirfond*). Norjassa sijoitusrahastot ovat avoimia sopimusperusteisia ja erillisen rahastoyhtiön hallinnoimia sijoitusrahastoja tai yhtiömuotoisia sijoitusrahastoja. Sijoitusrahastot voivat olla sijoitusrahastodirektiivissä tarkoitettuja sijoitusrahastoja tai erikoisrahastoja eli muita kuin sijoitusrahastodirektiivissä tarkoitettuja sijoitusrahastoja.

Rahasto-osuudet on yleensä liitetty arvo-osuusjärjestelmään, vaikka lainsäädäntö ei tätä edellytäkään. Norjan arvopaperikeskus Verdipapirsentralen ASA tarjoaa sekä koti- että ulkomaisten rahasto-osuuksien rekisteröintipalveluja. Vuoden 2008 päättyessä arvo-osuusjärjestelmään liitettyt rahasto-osuudet edustivat yhteensä 67 %:a norjalaisten sijoitusrahastojen markkina-arvosta.

Rahastoyhtiön tai muun tahon, jolle rahastoyhtiö on Norjan rahoitusmarkkinoiden valvontaviranomaisen *Kredittilsynetin*, jäljempänä *KT*, luvalla sallinut osuusrekisterin pitämisen, on pidettävä rahasto-osuudenomistajista rekisteriä. Sijoitusrahasto-osuuksien hallintarekisteröintiä koskee erillinen Norjan valtiovarainministeriön (*Finansdepartementet*) vuonna 2004 antama asetus hallintarekisteröinnistä rahaston rahasto-osuusrekisterissä (*Forskrift om forvalterregistrering i verdipapirfonds andelseierregister*). *KT* myöntää luvan toimia osuudenhoitajana, jonka nimiin rahasto-osuuksien rekisteröinti on mahdollista. Luvan osuudenhoitajana toimimiselle voi hakea

norjalainen tai ulkomainen pankki, sijoitusyhtiö, arvopaperirekisterin pitäjä tai rahastoyhtiö. Jotta rahastoyhtiö voi toimia osuudenhoitajana, sillä on oltava valtuutus hyväksyä päätöksiä ja vaikuttaa niihin sijoittajien puolesta sekä mahdollisuus sitoutua sijoittajien salkkujen aktiiviseen hoitoon. Ulkomaisten hakijoiden on liitettävä hakemukseensa oman kotimaansa valvontaviranomaisen todistus siitä, että hakija on ulkomainen pankki, sijoitusyhtiö, arvopaperirekisterin pitäjä tai rahastoyhtiö ja että se on kyseisen valvontaviranomaisen valvonnan alainen. Lisäksi lupahakemukseen on liitettävä paikallisen valvontaviranomaisen tai alueella toimivan lakimiehen todistus siitä, että kyseisen maan lainsäädännössä ei ole seikkoja, jotka estäisivät jonkin Norjan viranomaisten vaatiman tiedon antamisen. ETA-alueen ulkopuolelta tulevien on todistettava kotimaansa lainsäädännön vastaavan rahanpesun estämistä koskevaa ETA-alueen sääntelyä. KT:lle on myös annettu mahdollisuus antaa lisämääräyksiä ulkomaalaisten osuudenhoitajien lupamenetelystä.

Osuudenhoitajan on pidettävä rekisteriä hoitamistaan rahasto-osuuksista. Osuudenhoitajan tulee voida saada tietoonsa rahasto-osuuksien todellinen omistaja. Osuudenhoitajan tulee esimerkiksi varmistaa, onko rahasto-osuuksien hoitajana toimimisen tehtäväksi antava taho rahasto-osuuksien todellinen omistaja. Jos osuudenhoitaja ei saa tietoonsa rahasto-osuuksien todellista omistajaa, tämän on kieltäydyttävä tehtävän hoitamisesta. Osuudenhoitajalla on tiedonantovelvollisuus osuudenomistajista valvontaviranomaisille. Jos osuudenhoitaja ei toimi määritellyllä tavalla tai ei anna viranomaisille näiden tarvitsemia tietoja, KT voi antaa rahastoyhtiölle tai rekisterinpitäjälle määräyksen rahasto-osuuksien poistamisesta osuudenhoitajan hallusta ja tämän poistettavaksi rekisteristä.

Norjalaiset osakerahastot ja yhdistelmärahastot ovat verovelvollisia, mutta niiden osakkeista ja muusta omaisuudesta saama tuotto sekä osakkeiden luovutusvoitto on verovapaata. Myös obligaatiorahastot ovat verovelvollisia, mutta ne voivat saada vähennyksen tuloista, jotka on jaettu osuudenomistajille. Rahaston voitto-osuudet ovat osuudenomistajien veronalaista tuloa. Rahasto-osuuden lunastusta verotetaan samalla tavalla kuin osakkeiden luovutusta.

OmaisuuDENHOITAJAN tulee toimittaa rahastoyhtiölle tiedot rahasto-osuuden omistajasta, jotta tämä voi toimittaa tiedot veroviranomaisille. Ilmoitusvelvollisuus on säädetty seuraavissa säännöksissä: *Forskrift om forvalterregistrering i verdipapirfonds andelseierregister*, 5 § (omaisuudenhoitaja) ja *Lov om ligningsforvaltning*, 6 §:n 6 kohdan c alakohta (rahastoyhtiö). Rahastoyhtiön on toimitettava tiedot veroviranomaisille verovuositain seuraavana helmikuussa. Tiedot toimitetaan muun muassa varallisuusarvoista, maksetuista tuotoista ja luovutuksista. Omaisuus-

denhoitajien ilmoitusvelvollisuus koskee vain rahasto-osuudenomistajia, jotka ovat yleisesti verovelvollisia Norjassa.

Rahastoyhtiö vastaa siitä, että hallintarekisteröityjen rahasto-osuuksien ja muiden rahasto-osuuksien lähdevero maksetaan. Veron maksun laiminlyönnistä voidaan määrätä sakkoja tai vankeutta enintään kuusi kuukautta.

Viro

Virossa sijoitusrahastoja koskee vuonna 2004 voimaan tullut sijoitusrahastolaki (*Investeerimisfondide seadus*). Sijoitusrahastot ovat pääosin sopimusperusteisia, mutta sijoitusrahastolain mukaan on mahdollista perustaa myös yhtiömuotoisia sijoitusrahastoja. Virossa rahasto-osuudet ovat sähköisessä rekisterijärjestelmässä, ja rahasto-osuudenomistajalla on lisäksi oikeus pyytää rekisterinpitäjältä todistusta tai rekisteriotetta omasta rahasto-osuusomistuksestaan. Sijoitusrahasto-osuuksien hallintarekisteröinti osuudenhoitajan nimiin on sallittua, mutta sitä ei ole erikseen säännelty.

Osuusrekisteriä pitää rahastoyhtiö tai rekisterinpitäjä, jolle rahastoyhtiö on siirtänyt oikeuden osuusrekisterin pitoon. Rekisterinpitäjä voi olla Virossa tai ulkomailla perustettu rahastoyhtiö, kyseisen rahaston säilytisyhteisö tai jokin toinen säilytisyhteisö, joka on perustettu Virossa tai ulkomailla, Viron kansallinen arvopaperikeskus (*Eesti väärtpaberite keskregister*) tai jokin muu oikeushenkilö, joka on perustettu Virossa tai ulkomailla ja täyttää rekisterinpitäjälle asetetut taloudelliset ja hallinnolliset vaatimukset, ja jota ei kotivaltionsa lainsäädännön perusteella ole kielletty tarjoamasta arvopaperien säilyttämispalveluja. Rekisterinpitäjän on järjestettävä rekisterin riittävä sisäinen valvonta riskien välttämiseksi.

Viron arvopaperikeskusta koskevaa lakia (*Eesti väärtpaberite keskregistri seadus*) vuodelta 2000 sovelletaan Viron arvo-osuusjärjestelmässä rekisteröityihin rahasto-osuuksiin. Hallintarekisteröinti on arvopaperikeskusta koskevan lain mukaan rajoitettu tietynlaisiin arvopapereihin, eli niihin joiden hankinnassa hallintarekisteröidyn tilin haltija on toiminut sijoittajan toimeksiannosta tai muun samankaltaisen valtuutussuhteen perusteella, ja vastaavasti sellaisiin arvopapereihin, jotka on saatu tuottoina hallintarekisteröidyllä tilillä pidetyistä arvo-osuuksista. Ainoastaan arvopaperimarkkinoilla toimivat ammattimaiset sijoittajat voivat käyttää osuudenhoitajaa. Ammattimaiset sijoittajat tekevät loppusijoittajien eli asiakkaidensa kanssa kirjallisen sopimuksen siitä,

että arvopapereita pidetään hallintarekisteröidyllä tilillä. Rekisterissä on myös oltava maininta siitä, että osuuksia hallinnoidaan toisen lukuun.

Saksa

Saksassa sijoitusrahastolainsäädäntö uudistettiin osana laajempaa sijoitustoiminnan uudistamishanketta (*Gesetz zur Modernisierung des Investmentwesens und zur Besteuerung von Investmentvermögen*, niin kutsuttu *Investmentmodernisierungsgesetz*) ja vuoden 2004 alusta lähtien sijoitusrahastojen toiminnasta on säädetty *Investmentgesetz*-nimisessä laissa. Vuoden 2007 lopulla saatiin valmiiksi sijoitusrahastolainsäädäntöä koskeva uudistushanke, jonka tavoitteena oli sääntelyn vähentäminen, harmonisointi EU-säännösten kanssa, ulkomaisten suljettujen rahastojen rajaaminen pois sijoitusrahastolain soveltamisalasta, uusien osuuslajien luominen sekä sijoitusrahastojen hyvän hallintotavan kehittäminen.

Saksassa sijoitusrahastot ovat toimineet perinteisesti vain avoimessa rahastomuodossa, joka ei ole itsenäinen oikeushenkilö. Yhteistä sijoitustoimintaa on ollut mahdollista harjoittaa lisäksi sijoitusyhtiömuodossa ja vuodesta 2004 lähtien myös vaihtuvapääomaisen sijoitusyhtiön muodossa. Sijoitusrahastojen toimintaa koskeva laki antaa mahdollisuuden perustaa sekä laajalle yleisölle markkinoitavia julkisia rahastoja että rajoitetulle sijoittajien joukolle tarkoitettuja erikoissijoitusrahastoja. Viimeksi mainittujen rahastojen sijoittajat ovat yhtiöitä tai muita institutionaalisia sijoittajia. Saksan arvopaperikeskuksena toimiva Clearstream Banking AG tarjoaa rahasto-osuuksien käsittelyyn ja selvitykseen liittyviä palveluja.

Saksassa sijoitusrahasto-osuudet voivat olla rekisteröityjä tai haltijalle asetettuja. Saksan sijoitusrahastolainsäädännön mukaan rahastoyhtiön tulee pitää rekisteröidyistä osuuksista rahasto-osuusrekisteriä. Osakeyhtiömuotoisten rahastojen, joiden osuuksilla käydään kauppaa arvopaperipörssissä, tulee pitää rekisteriä osuudenomistajistaan. Sijoitusrahastojen toimintaa koskevan lain mukaan rahasto-osuuksista annetaan osuustodistuksia. Osuustodistukset voivat olla haltijalle (*auf den Inhaber*) tai rekisteröidylle omistajalle (*auf den Namen*) osoitettuja. Kuitenkin yleisesti rahasto-osuuksien hallinta toisen henkilön nimissä tapahtuu trustijärjestelyn kautta. Omaisuudenhoitajana toimii yleensä säilytysyhteisö, joka hallinnoi osuuksia ja joka merkitään osuusrekisteriin tai tilijärjestelmässä tilinhaltijaksi.

Isossa-Britanniassa yhteissijoitusyritysten toiminnasta säädetään rahoituspalvelu- ja markkina-laissa (*Financial Services and Markets Act 2000*). Lisäksi rahoitusmarkkinoiden toimintaa valvova viranomainen *Financial Services Authority*, jäljempänä FSA, on antanut määräyksiä ja ohjeita yhteissijoitusyritysten toiminnasta.

Isossa-Britanniassa sijoitusrahasto voidaan perustaa sopimus pohjaisena trustina (*unit trust*) tai sijoitusyhtiönä. Unit trustit rakentuvat kaksoisomistusoikeuteen perustuvalle trustikäsitteelle, jossa omaisuutta omistajan hyväksi hallinnoivaa omaisuudenhoitajaa (*trustee*) pidetään rahaston omistajana ja sen hallinnosta vastuullisena tahona. Osuudenomistajien oikeus rajoittuu osuudesta saatavaan taloudelliseen etuun (*beneficial ownership*). Osuudenomistajan oikeudet määritellään unit trust -muotoista rahastoa koskevassa sopimuksessa. Sijoitusrahasto voidaan vaihtoehtoisesti perustaa vaihtuvapääomaisessa sijoitusyhtiön muodossa (*Open-Ended Investment Company*, OEIC). OEIC-muotoinen sijoitusrahasto perustetaan vaihtuvapääomaisia sijoitusyhtiöitä koskevan erityislainsäädännön nojalla (*Open-Ended Investment Company Regulations 2001*), jota on sittemmin täydennetty rahasto-osuuksien sähköiseen siirrettävyyteen liittyvällä muutoksella (*Open-Ended Investment Companies (Amendment) Regulations 2009*). OEIC-muotoiseen sijoitusrahastoon voidaan viitata myös termillä ICVC (*Investment Company with Variable Capital*).

Sijoitusrahastot ovat joko auktorisoituja tai auktorisoimattomia. Auktorisoimattomien sijoitusrahastojen rahasto-osuuksia voidaan markkinoida vain ammattimaisille sijoittajille, ja ne voivat toimia melko väljien säännösten puitteissa. Auktorisoidut sijoitusrahastot ovat sijoitusrahastodirektiivin mukaisia yhteissijoitusyrityksiä, joiden rahasto-osuuksia voidaan markkinoida kaikille sijoittajille. Unit trust -muotoiset sijoitusrahastot voivat olla auktorisoituja (*Authorised Unit Trust*, AUT) tai auktorisoimattomia. Myös OEIC:t voivat olla auktorisoituja tai auktorisoimattomia.

Isossa-Britanniassa voidaan perustaa muitakin rahastoja, joihin ei sovelleta yhteissijoitusyrityksiä koskevaa lainsäädäntöä. Yksi tällainen rahastomuoto on osakeyhtiömuotoinen sijoitusrahasto (*investment trust*). Näiden rahastojen osuudet voivat olla julkisen kaupankäynnin kohteena. Osakeyhtiömuotoinen sijoitusrahasto on erillinen oikeushenkilö, joka omistaa rahaston sijoitusvarallisuuden, ja rahasto-osuudenomistajilla ei ole oikeutta sijoitusvarallisuuteen. Isossa-Britanniassa on runsaasti julkisen kaupankäynnin kohteena olevia etf:itä.

Auktorisoitujen sijoitusrahastojen toiminnasta on määräyksiä FSA:n käsikirjan osassa *Collective Investment Schemes sourcebook* (COLL). Osuudenomistajarekisteristä on vastuussa rahastoyhtiö (*fund manager*) tai omaisuudenhoitaja. Rekisterissä on oltava jokaisen rahasto-osuudenomistajan nimi ja osoite sekä omistettujen rahasto-osuuksien lukumäärä, laji ja rekisteröintipäivä. Lisäksi rekisterissä on oltava liikkeeseen laskettuna olevien jokaisen rahasto-osuuslajin osuuksien lukumäärä, mukaan lukien haltijaosuudet. Rekisterinpitäjän on pidettävä rekisteri ajan tasalla ja annettava osuudenomistajalle maksutta kopio rekisteriin tehdyistä osuudenomistajaa koskevista merkinnöistä. Jos rekisteriin ei ole merkitty osuudenomistajaa, osuudenomistajana rekisterissä on rahastoyhtiö. Unit trust -muotoista sijoitusrahastoa koskevassa sopimuksessa sovitaan rahasto-osuuden omistuksesta annettavien todistuksen muodosta.

Isossa-Britanniassa Euroclear UK & Ireland Ltd on ottamassa käyttöön sijoitusrahastojen hallinnointi- ja selvityspalvelun, jonka tavoitteena on helpottaa rahasto-osuuksien vaihdantaa.

Irlanti

Irlannissa ensimmäinen sijoitusrahastodirektiivin mukainen sijoitusrahastolaki säädettiin vuonna 1989. Irlannissa sijoitusrahastodirektiivin muutokset pantiin täytäntöön lailla UCITS-rahastoista (*European Communities (Undertakings for Collective Investment in Transferable Securities) Regulations 2003 (S. I. No. 211 of 2003)*). Rahastot voivat olla sijoitusrahastodirektiivissä tarkoitettuja eli UCITS-muotoisia tai muita kuin sijoitusrahastodirektiivissä tarkoitettuja sijoitusrahastoja. Irlannissa sijoitusrahastot voivat toimia sopimusperusteisessa muodossa (*Common Contractual Fund*, CCF), unit trust -muodossa tai yhtiömuotoisesti (*Investment Company*). Sijoitusrahastolainsäädännön muutoksella vuonna 2005 muille kuin sijoitusrahastodirektiivin mukaisille sijoitusrahastoille annettiin mahdollisuus toimia CCF-muotoisena. Muutoksen tarkoituksena oli luoda enemmän rakennevaihtoehtoja Irlantiin perustettaville sijoitusrahastoille ja parantaa maan kilpailukykyä rahastomarkkinoilla.

Irlannissa rahasto-osuudet voivat olla joko rekisteröityjä tai haltijalle asetettuja. Rahastoyhtiö voi antaa osuustodistuksia rekisteröidyistä osuuksista. Osakkeen- ja osuudenomistajien rekisterien tulee sijaita Irlannissa. Rahasto-osuuksilla käydään laajasti kauppaa Irlannin arvopaperipörssissä. Myös Irlannissa ollaan ottamassa käyttöön Euroclear UK & Ireland Ltd:n kehittämä rahasto-osuuksien hallinnointi- ja selvityspalvelu.

Irlannissa sijoitusrahastot eivät ole varsinaisesti verovelvollisia. Sijoitusrahastojen tulee kuitenkin eräiden veronalaisten tapahtumien, kuten tuotonjako, rahasto-osuuksien lunastaminen ja siirto sekä pitkäaikainen omistus, yhteydessä pidättää lähdeverotyyppistä veroa osuudenomistajilta. Ulkomaiset ja eräät muut tarkemmin määritellyt osuudenomistajat on vapautettu verovelvollisuudesta. Siirtotapahtumat tunnustetuissa selvitysjärjestelmissä, kuten Euroclearissä, pidettävillä rahasto-osuuksilla eivät myöskään ole veronalaisia. CCF-muotoisten sijoitusrahastojen tulot ja tuotot verotetaan sen sijaan suoraan osuudenomistajien tuloina voitonjaosta riippumatta.

Irlannin verolaissa (*Taxes Consolidation Act, 1997*) sijoitusrahastoille on asetettu velvollisuus ilmoittaa ja maksaa yleisesti verovelvollisilta pidättämänsä verot veroviranomaiselle kahdesti vuodessa. Sijoitusrahasto on vastuussa verosta, joka olisi tullut pidättää, riippumatta siitä, onko pidätys tehty. Laiminlyödyn pidätysvelvollisuuden seurauksena on veron korotus lisättynä viivästyskorolla. Lisäksi välittäjällä ja eräillä kolmansilla on uhkasakolla tehostettu ilmoitusvelvollisuus osuudenomistajan henkilöön liittyvistä seikoista, kuten kansallisuudesta.

Ranska

Ranskassa sijoitusrahastoja koskee sijoitusrahastolaki (*Loi n°88-1201 du 23 décembre 1988 relative aux organismes de placement collectif en valeurs mobilières et portant création des fonds communs de créances*). Ranskan rahoitusmarkkinoiden valvontaviranomainen *Autorité des Marchés Financiers*, AMF on antanut lisäohjeita sijoitusrahastojen toiminnasta.

Ranskassa sijoitusrahastodirektiivissä tarkoitetut sijoitusrahastot ovat joko avoimia yhtiömuotoisia rahastoja (*Société d'Investissement à Capital Variable, SICAV*) tai avoimia sopimusperusteisiä sijoitusrahastoja (*Fonds Communs de Placement, FCP*). Yhtiömuotoisessa SICAV:ssa rahasto-osuuksia hankkivista sijoittajista tulee osakkeenomistajia, jotka voivat käyttää osakkeenomistajien päätäntävaltaa osallistumalla yhtiökokouksiin. FCP puolestaan perustuu arvopapereiden yhteisomistajuudelle, eikä se ole oikeushenkilö. FCP laskee liikkeeseen osuuksia eikä osakkeita. FCP:tä hallinnoi rahastoyhtiö, joka toimii osuudenomistajien puolesta ja heidän lukuunsa. Ranskalaisista rahastomuodoista käytetään yhteisesti nimitystä OPCVM (*Organisme de Placement Collectif en Valeurs Mobilières*).

Ranskan arvopaperitilijärjestelmästä ja arvopaperitileille tehtävistä kirjauksista on säädetty rahoitusmarkkinalaissa (*Code monétaire et financier*). Liikkeeseen lasketut arvopaperit on merkittävä arvopaperitilille, joita pitää joko liikkeeseenlaskija tai toimiluvan saanut arvopaperinvälittä-

jä. Osakeyhtiömuotoisten sijoitusrahastojen osuudet, jotka eivät ole julkisen kaupankäynnin kohteena, tulee merkitä liikkeeseenlaskijan pitämälle tilille. Ranskan lainsäädäntö ei tunne osuudenhoitajan tai hallintarekisteröinnin käsitettä. Kuitenkin järjestelmään liitettävä arvopaperi voi olla luonteeltaan haltijasitoumus, jolloin varsinainen omistaja jää liikkeeseenlaskijalle tuntemattomaksi. Nämä haltijasitoumukset kirjataan arvopaperinvälittäjien pitämille tileille. Arvopaperinvälittäjät voivat asiakkaidensa lukuun pitää näiden omistamista nimennäissitoumuksista hallintatilejä, jotka ovat asianomaisen liikkeeseenlaskijan pitämän tilin varjotilejä. Sijoitusrahastojen tulee ilmoittaa rahastoesitteessään osuusrekisteristä vastuussa oleva tah, joka on yleensä rahastoyhtiö tai säilytysyhteisö.

Ranskassa Euroclear France SA on ottanut vuonna 2007 käyttöön sijoitusrahastoja koskevan rekisteröintipalvelun, jolla on mahdollistettu automaattisin kirjauksin tapahtuva rahastosuuskauppojen toteutus ja selvitys.

Belgia

Belgiassa sijoitusrahastoja koskee sijoitusrahastolaki (*Loi relative à certaines formes de gestion collective de portefeuilles d'investissement*). Sijoitusrahastot voivat olla avoimia sopimusperusteisia sijoitusrahastoja (*Fonds Communs de Placement*, FCP) tai julkisia, vaihtuvapääomaisia osakeyhtiöitä (*Beleggingsvennootschap met veranderlijk kapitaal*, BEVEK). Lisäksi on olemassa suljettuja osakeyhtiömuotoisia kiinteistörahastoja (*Beleggingsvennootschap met vast kapitaal*, BEVAK). Belgiassa on sekä sijoitusrahastodirektiivissä tarkoitettuja sijoitusrahastoja että muita kuin sijoitusrahastodirektiivissä tarkoitettuja sijoitusrahastoja.

Belgian rahoitusmarkkinoiden valvontaviranomainen, CBFA (*Commission Bancaire, Financière et des Assurances*) on antanut määräyksen hallintarekisteröinnistä (*Circulaire de la CBFA concernant la détention de titres d'organisme de placement collectif par l'entremise d'un intermédiaire (nominee)*). Määräyksen mukaan rahasto-osuudet voidaan rekisteröidä osuudenhoitajan nimiin arvo-osuusjärjestelmän tyyppisessä tilijärjestelmässä. Rekisterissä tulee olla maininta siitä, että rahasto-osuuksia hallitaan toisen lukuun. Osuudenhoitajan omat rahasto-osuudet tulee kirjata eri tilille kuin asiakkaiden rahasto-osuudet. Osuudenhoitajan on selvitettävä rahastoesitteessään mahdollisesta konkurssistaan aiheutuvat seuraukset sekä se, minkälaisen suojan osuudenhoitaja tarjoaa rahasto-osuudenomistajille. Esitteessä on myös mainittava osuudenhoitajan tehtävät, palvelun kustannukset ja tiedonjakelutapa loppusijoittajille. Osuudenhoitajalla on tie-

donantovelvollisuus rahasto-osuudenomistajaa kohtaan. Ulkomaisia osuudenhoitajia koskevat samat vaatimukset kuin belgialaisia osuudenhoitajia.

Euroclear selvittää Ranskassa käyttöön ottamansa sijoitusrahasto-osuuksien merkintä- ja selvityspalvelun laajentamista Belgiaan.

Alankomaat

Alankomaissa sijoitusrahastoista ja niiden valvonnasta säädetään laissa yhteissijoitusyritysten valvonnasta (*Wet toezicht beleggingsinstellingen*, Wtb). Lakiin liittyy läheisesti vuonna 2007 voimaan tullut rahoitusmarkkinoiden valvontaa yleisesti koskeva laki (*Wet op het financieel toezicht*, Wft).

Alankomaissa sijoitusrahastot ovat julkisia osakeyhtiöitä (*naamloze vennootschap*, NV), yksityisiä osakeyhtiöitä (*besloten vennootschap*, BV) tai sopimusoikeudellisten säännösten nojalla perustettuja rahastoja (*fonds voor gemene rekening*). Alankomaissa on sekä sijoitusrahastodirektiivissä tarkoitettuja sijoitusrahastoja että muita kuin sijoitusrahastodirektiivissä tarkoitettuja sijoitusrahastoja. Sijoitusrahastot voivat olla pääomaltaan joko avoimia tai suljettuja. Pääomaltaan suljetut sijoitusrahastot ovat tavallisesti listattuja, ja niiden osuuksien arvo määräytyy nettoarvon pohjalta jälkimarkkinoiden kysynnän ja tarjonnan mukaan. Pääomaltaan avoimet ja listaamattomat sijoitusrahastot laskevat liikkeeseen sekä lunastavat osuuksiaan nettovarallisuusarvoon. Arvopaperipörssissä listattuihin ja listaamattomiin sijoitusrahastoihin kohdistuu erilaiset vaatimukset.

Euroclear selvittää Ranskassa käyttöön ottamansa sijoitusrahasto-osuuksien merkintä- ja selvityspalvelun laajentamista myös Alankomaihin.

Luxemburg

Luxemburgissa sijoitusrahastotoimintaa sääntelee laki yhteissijoitusyrityksistä (*Loi du 20 décembre 2002 concernant les organismes de placement collectif*). Luxemburgissa on sekä sijoitusrahastodirektiivissä tarkoitettuja sijoitusrahastoja että muita kuin sijoitusrahastodirektiivissä tarkoitettuja sijoitusrahastoja. Sijoitusrahastot voivat toimia kahdessa avoimessa ja yhdessä suljetussa muodossa. Sijoitusrahastot voivat olla avoimia sopimuserusteisia rahastoja eli FCP:itä (*Fonds Communs de Placement*). FCP muodostuu jakamattomasta yhteisomaisuudesta (rahasto),

joka ei muodosta oikeushenkilöä, mutta tarvitsee erillisen hallinnointiyhtiön hoitamaan toimintaansa rahaston lukuun. Hallinnointiyhtiö voi toimia joko julkista osakeyhtiötä vastaavassa yhtiömuodossa (*Société anonyme*, SA) tai rajoitetun vastuun yhteisönä (*Société à responsabilité limitée*, SARL). Rahasto voi olla myös avoin vaihtuvapääomainen julkisen osakeyhtiön muodossa toimiva sijoitusyhtiö SICAV (*Société d'Investissement à Capital Variable*).

Edellä mainitun kahden avoimen sijoitusrahastomuodon ohella on sijoitusyhtiötä vastaavassa rahastomuodossa toimivia kiinteäpääomaisia osakeyhtiötä SICAF (*Société d'Investissement à Capital Fixe*). SICAF:it voivat toimia joko SA-muodossa tai muissa yhteisömuodoissa. Luxemburgissa on erikoissijoitusrahastoja, jotka voivat olla joko sopimusperusteisia FCP- tai yhtiömuotoisia rahastoja. Erikoissijoitusrahastoja sääntelee laki erikoissijoitusrahastoista (*Loi du 13 février 2007 relative aux fonds d'investissement spécialisés*).

FCP:t laskevat liikkeeseen rekisteröityjä tai haltijalle asetettuja rahasto-osuuksia. Osuudenomistajista on yhteissijoitusyrityksiä koskevan lain mukaan pidettävä rekisteriä.

2.4 Nykytilan arviointi

2.4.1 Rahastopääoman kehitys ja rahasto-osuuksien rekisteröinti

Rahastopääoma on viime vuosina kasvanut Suomessa nopeasti. Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2004 lopussa kaikkien kotimaisten sijoitusrahastojen yhteenlaskettu pääoma oli 31,4 miljardia euroa. Vuoden 2007 lopussa rahastopääoma oli 66,0 miljardia euroa, joten rahastoihin tehdyt sijoitukset yli kaksinkertaistuivat kolmessa vuodessa. Sijoitusrahastomarkkinoiden suotuisaan kehitykseen on ollut useita syitä. Ensimmäinen tekijä on se, että yritykset käyttävät nykyisin lyhyen koron rahastoja kassan- ja likviditeetinhallinnan välineenä. Toinen tekijä on se, että kotitaloudet ja sijoitusyhtiöt sijoittavat rahoitusvarojaan mukaan lukien eläkesäästöjä entistä enemmän rahastojen kautta niiden helppouden, riskienhallinnan ja verotuskohtelun vuoksi. Kolmantena tekijänä vaikuttaa se, että erityisesti ruotsalaisten pankkien omistamat rahastoyhtiöt ovat perustaneet rahastoja Suomeen. Sijoitusrahastoja on perustettu Suomeen muun muassa siksi, että Ruotsissa sijoitusrahastoa verotetaan sen tuotosta, jollei tuottoa jaeta vuosittain osuudenomistajille. Näiden ruotsalaistaustaisten rahastojen sijoitukset eivät kuitenkaan välttämättä kohdistu suomalaisiin arvopapereihin. Rahastopääoman kasvuun on lisäksi vaikuttanut suotuisa osakkeiden kurssikehitys edellisten vuosien aikana. Vuoden 2007 syksyllä alkaneesta ja vuonna 2008 jatkuneesta arvopaperimarkkinoiden heikosta kurssikehityksestä sekä rahasto-osuuksien viimeaikai-

sista lunastuksista johtuen joulukuun 2008 loppuun mennessä kotimainen rahastopääoma oli alentunut 41,3 miljardiin euroon. Rahastopääoma on alentunut 40 % siitä, mitä se oli enimmillään heinäkuussa 2007, jolloin suomalaisten sijoitusrahastojen arvo ylitti ensimmäisen kerran 70 miljardia euroa.

Tilastokeskuksen sijoitusrahastotilaston mukaan suomalaisista sijoitusrahasto-osuuksista oli ulkomaisessa omistuksessa vuoden 2008 lopussa 15,6 %, ja näiden rahasto-osuuksien arvo oli 6,5 miljardia euroa, josta muista euromaista olevien omistajien osuuden arvo oli 0,4 miljardia euroa. Ulkomailta rahastosijoituksia suomalaisiin rahasto-osuuksiin on tehty erityisesti Ruotsista.

Ulkomaisten sijoittajien rahastosijoitukset Suomeen tehdään lähinnä vain kasvuosuuksiin, joista ei makseta vuotuisia voitto-osuuksia sijoittajille. Verotilastojen mukaan suomalaisten sijoitusrahastojen ulkomaisille sijoittajille vuonna 2007 maksama rahasto-osuuksien lähdeveronalaisten voitto-osuuksien yhteismäärä oli 0,1 % ulkomaisten sijoittajien omistamien rahasto-osuuksien yhteenlasketusta kokonaisarvosta.

Vaatus kirjata kaikki rahasto-osuudenomistajat rahasto-osuusrekisteriin vaikeuttaa sijoitusrahasto-osuuksien tarjontaa ja myyntiä ulkomaisille sijoittajille. Kyseinen seikka on suomalaisille rahastoille kilpailuhaitta, koska erityisesti suuret ulkomaiset sijoittajat edellyttävät omistuksensa rekisteröintiä rahasto-osuuden hoitajan nimiin, kun ne toimivat kansainvälisesti sijoittajina omaisuudenhoitajapankkien ja -ketjujen välityksellä. Kansainvälisesti sijoitusrahastojen omistus ja hallinta on välillistä, jolloin rekisteröinti omaisuudenhoitajan nimiin on yleinen käytäntö. Myös suomalaisten sijoittajien omistamat ulkomaiset sijoitusrahasto-osuudet hallinnoidaan lähes poikkeuksetta omaisuudenhoitajien kautta ja nimissä.

Rahoitustarkastus (nykyisin Finanssivalvonta) on tulkinnassaan (22.8.2006) katsonut omaisuudenhoitotilimallin käytön suomalaisten sijoitusrahasto-osuuksien osalta tietyin edellytyksin sallituksi. Rahoitustarkastuksen tulkinnan mukaan rahasto-osuudet voidaan merkitä omaisuudenhoitajan nimiin, mikäli merkitsijän kotivaltion lainsäädäntö kieltää omistajatiedon antamisen. Näissä tapauksissa tulkinnan mukaan rahastoyhtiö voi ottaa vastaan merkinnän edellyttäen, että asiakkaan tunnistamiseen sekä rahanpesun estämiseen liittyvät asiat on huomioitu ja varmistuttu siitä, että Rahoitustarkastuksella on mahdollisuus tarvittaessa saada tieto osuuksien omistajasta. Esimerkiksi Luxemburgin lainsäädäntö kieltää omistajan tietojen antamisen rahastoyhtiölle. Tämä tulkinta poikkeaa lain sanamuodosta, joten se saattaa aiheuttaa oikeudellista sekä toiminnallista epäselvyyttä.

Suomen osakemarkkinoilla on käytössä ulkomaisten sijoittajien omistuksen hallintarekisteröinti arvo-osuusjärjestelmässä. Sijoitusrahasto-osuudet voidaan voimassa olevan lainsäädännön perusteella merkitä hallintarekisteröitynä rahasto-osuuden hoitajan nimiin, jos rahasto-osuudet on liitetty arvo-osuusjärjestelmään. Sijoitusrahasto-osuuksia ei kuitenkaan ole Suomessa liitetty arvo-osuusjärjestelmään, koska arvopaperikeskuksen järjestelmistä puuttuu sijoitusrahastojen käsittelyssä tarvittavia ominaisuuksia ja erityisesti murto-osatoiminnot, joiden avulla arvo-osuustileille voitaisiin kirjata sijoitusrahastolainsäädännön mahdollistamia rahasto-osuuksien desimaaliosia. Sijoitusrahastotoimiala ei ole myöskään katsonut, että nykyisin käytetyistä rahasto-osuusrekistereistä olisi liiketaloudellista perusteltua siirtyä arvo-osuusjärjestelmään. Sijoitusrahastot ja Euroclear Finland Oy kuitenkin selvittävät edellytyksiä rahasto-osuuksien arvo-osuusjärjestelmään liittämiseksi. Arvo-osuusjärjestelmään on toistaiseksi liitetty vain niiden indeksiosuusrahastojen rahasto-osuudet, jotka ovat julkisen kaupankäynnin kohteena NASDAQ OMX Helsinki Oy:n ylläpitämässä pörssissä. Nämä etf-rahasto-osuudet, jotka ovat julkisen kaupankäynnin kohteena, eivät kuitenkaan ole tavanomaisia sijoitusrahasto-osuuksia, koska niiden lunastaminen ei tapahdu nettoarvolla rahastoyhtiön kautta vaan jälkimarkkinoilla toteutettavilla kaupoilla.

2.4.2 Kilpailuasema ja toimialan tulevaisuus

Kansainvälisissä vertailuissa suomalaisia sijoitusrahastoja on pidetty suhteellisen tehokkaina ja kansallista rahoitusmarkkinoiden rakennetta toimivana. Lisäksi sijoitusrahasto-osuuksien vero-kohtelu on edistänyt sijoitusrahastotoiminnan kehittymistä.

Suomessa sijoitusrahastojen toiminta on kehittynyt myönteisesti ja laajentunut voimakkaasti 2000-luvulla. Rahasto-osuuksiin on ohjautunut suuri määrä kotitalouksien ja yhteisöjen rahoitusvarallisuutta. Finanssialan Keskusliiton tilastojen mukaan kotitalouksien sijoitusrahastoihin sijoitetut rahoitusvarat ovat lähes kolminkertaistuneet 2000-luvulla: vuonna 1999 varat olivat yhteensä 4,0 miljardia euroa ja vuonna 2008 yhteensä 10,6 miljardia euroa. Kotitalouksien osuus rahastopääomasta on viime aikoina laskenut.

Sijoitusrahastojen kansallista kilpailuasemaa voidaan pitää suhteellisen hyvänä. Suomalaisilla sijoitusrahastoilla ja rahastoyhtiöillä on lähtökohtainen kilpailuetu suomalaisiin arvopapereihin sijoitettavien varojen hoidossa ja hallinnassa. Suomessa on omaisuudenhoidon kansainvälistä erityisosaamista etenkin metsä- ja teknologiateollisuudessa, kun Helsingin pörssissä on ollut lis-

tattuina näiden toimialojen huomattavan suuria yhtiöitä sekä niiden yritysklustereihin liittyviä muita yhtiöitä. Sijoitusrahastotoiminnassa näiden toimialojen osaamista on pystytty hyödyntämään perustamalla kansainvälisiä toimialarahastoja.

Sijoitusrahastojen pääomasta oli vuoden 2008 lopussa 84,4 % kotimaisilta sijoittajilta. Ulkomaisten sijoittajien 15,6 %:n pääomasta valtaosa on tullut Ruotsista, josta pääomien kertymistä suomalaisiin sijoitusrahastoihin edistänyt ruotsalainen verolainsäädäntö. Suomalaisten sijoitusrahastojen toimintaa voidaan yleisesti pitää varsin kansallisena, ja ulkomaisten sijoittajien omistuosuus rahastoissa on selvästi alhaisempi kuin osakemarkkinoilla, joissa ulkomaisten sijoittajien osuus on ollut pitkään noin 50 % sekä osakkeiden lukumäärästä että markkina-arvosta.

Suomalaiset ja eurooppalaiset sijoitusrahastot ovat yhdysvaltalaisiin rahastoihin verrattuina selvästi pienempiä. Suuremmissa sijoitusrahastoissa pääomia pystytään hoitamaan tehokkaammin ja ammattitaitoisemmin. Suuremman yksikkökoon kautta sijoitusrahastot pystyvät tarjoamaan sekä parempaa sijoituspääomaan hoitamista että alhaisempia kustannuksia ja palkkioita asiakkaille. Suomalaisten sijoitusrahastojen kasvua ja tehokkuutta voidaan edistää lisäämällä niiden kansainvälisen kasvun mahdollisuuksia.

Suomalaiset sijoitusrahastot pyrkivät löytämään painopistealueita kansainvälistyvässä toiminnassaan. Suomalaisilla rahoitusmarkkinoiden toimijoilla on ilmoituksensa mukaan muun muassa vahva Itä-Euroopan ja Pohjoismaiden markkinoiden tuntemus ja näiden markkinoiden erityisosaamista, joka kiinnostaa ulkomaisia sijoittajia. Sijoitusrahastotoimialalla on halua kehittää näihin markkina-alueisiin sijoittavia rahastoja, mikä voi osaltaan lisätä suomalaisten rahastojen vientiä ulkomaille ja ulkomaisia sijoituksia suomalaisiin rahastoihin.

Sijoitusrahastotoiminnan kansainvälistyminen edellyttää toimivaa ja tehokasta rahasto-osuuksien myynti- ja jakeluverkostoa sekä -kanavia. Rahasto-osuusrekisteriin jatkuvasti merkittäviksi vaadittavat omistajakohtaiset rahasto-osuudenomistajien tiedot rajoittavat suomalaisten sijoitusrahastojen kansainvälistä toimintaa ja ulkomaisten omistajien mahdollisuuksia sijoittaa tehokkaasti suomalaisiin rahastoihin, koska kansainvälisesti yleisesti käytössä olevaa omaisuudenhoitajan välityksellä toimivaa rekisteröintijärjestelmää ei voida käyttää suomalaisten rahastojen osalta. Suomalainen sääntely ja käytäntö rahasto-osuuksien rekisteröinnissä ovat kansainvälisesti varsin poikkeuksellisia. Kansallista rahasto-osuusrekisteriä koskevaa nykyistä sääntelyä voidaan pitää suomalaisten sijoitusrahastojen kansainvälisen toiminnan kannalta kilpailuhaittana.

EU:n yhteinen sijoitusrahastolainsäädäntö mahdollistaa rahastojen rajat ylittävän toiminnan ja tarjonnan Euroopassa. Sijoitusrahastotoiminnan kansainvälistymisen johdosta sijoittajille tarjotaan jatkossa maailmanlaajuisesti entistä enemmän ulkomaisia sijoitusrahastoja. Lisäksi on mahdollista, että sijoitusrahastojen rekisteröinti ja rahastoyhtiöiden toiminta tulevat jatkossa entistä enemmän keskittymään Euroopassa tiettyihin valtioihin. Nykyinen kansallinen rahasto-osuusrekisteriä koskeva sääntely ei tue kansainvälisten sijoitusrahastojen perustamista Suomeen.

Suomessa toimivat rahastoyhtiöt ovat ilmoittaneet suunnittelevansa toimintojensa siirtoa ulkomaisiin yhtiöihin ja perustavansa jatkossa enemmän uusia rahastojaan muihin ETA-valtioihin, jotta ne voisivat toimia yleisen kansainvälisen käytännön mukaan ja yhdenvertaisena kilpailijoiden kanssa. Sijoitusrahastodirektiivin muutos mahdollistaa lisäksi sen, että suomalaiset rahastoyhtiöt voisivat perustaa ja hallinnoida sekä tarjota Suomessa ulkomaisia sijoitusrahastoja, joita Suomen kansallisen lainsäädännön rahasto-osuusrekisteriä koskevat vaatimukset eivät koske. Rahastoyhtiöt voivat tulevaisuudessa siirtää toimintaansa laajemmin maihin, joissa suomalaista sääntelyä vastaavia rajoituksia ei ole. Tämä saattaa jatkossa korostua enemmän päätöksenteossa, kun yhä useammat pankit toimivat Suomessa ulkomaisten pankkikonsernien osina, koska erityisesti kansainväliset konsernit pyrkivät valitsemaan toiminnoilleen lainsäädännöllisesti tehokaimman ja toimivimman ympäristön. Mikäli kansallinen sääntely-ympäristö ei ole sijoitusrahastoille kilpailukykyinen, uusien Suomeen perustettavien rahastojen määrä saattaa vähentyä ja merkitys supistua, ja tämän seurauksena suomalaisten sijoitukset ohjautuisivat jatkossa enenevässä määrin ulkomaille rekisteröityihin rahastoihin.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on edistää suomalaisten rahasto-osuuksien tarjonta- ja markkinointimahdollisuuksia ulkomaisille sijoittajille. Esitys parantaa kotimaisten sijoitusrahastojen kilpailukykyä ja toimintaedellytyksiä sekä samalla syventää kotimaisten pääomamarkkinoiden toimintaa ja sitä kautta tehostaa kotimaisten yritysten pääoman hankintaa. Esitys lisää Suomen sijoitusrahastomarkkinoiden tehokkuutta ja toimivuutta ulkomaisten sijoittajien näkökulmasta. Esityksen avulla lisätään Suomen houkuttelevuutta sijoitusrahastojen rekisteröintipaikkana ja turvataan pääomamarkkinoihin liittyvän ammattitaidon ja osaamisen säilymistä Suomessa.

Esitettävillä muutoksilla parannetaan suomalaisen sijoitusrahastojen rajat ylittäviä toimintamahdollisuuksia antamalla niille ulkomaisten rahastojen kanssa tasavertaiset toimintamahdollisuudet kansainvälistyvässä ja kovenevassa kilpailuympäristössä. Sääntelyn muutoksilla mahdollistetaan ulkomaisten sijoittajien omistamille sijoitusrahasto-osuuksille vastaavantyyppinen menettely, joka on ollut pitkään käytössä arvo-osuusjärjestelmään liitetyissä osakkeissa ja rahasto-osuuksissa. Rahasto-osuuksien liittäminen arvo-osuusjärjestelmään ei ole kuitenkaan ollut sijoitusrahastoille ja niitä hallinnoiville rahastoyhtiöille käyttökelpoinen ja toimiva vaihtoehto, koska muiden sijoitusrahastojen kuin edellä mainittujen etf-rahastojen rahasto-osuuksia ei ole liitetty arvo-osuusjärjestelmään.

Suomen pääomamarkkinoiden ja suomalaisten yhtiöiden kannalta elinvoimainen ja laajan sijoittajakunnan omaava sijoitusrahastotoiminta on ensiarvoisen tärkeää. Mahdollistamalla ulkomaisten omistajien rahasto-osuuksien hallinnointi rahasto-osuuden hoitajan kautta parannetaan ulkomaisten sijoittajien mahdollisuuksia sijoittaa suomalaisiin rahastoihin, mikä kasvattaa rahastoihin ulkomailta tehtävien sijoitusten määrää. Sijoitusrahastojen yksikkökoon kasvaminen ja tätä kautta tapahtuva toiminnan tehostuminen on hyödyksi kaikille rahastosijoittajille, koska kustannusten laskemisen pitäisi kilpailutilanteessa johtaa asiakkaiden hoitopalkkioiden alenemiseen.

Esitys on eduskunnan talousvaliokunnan sijoitusrahastoja koskevien lainsäädäntöehdotusten yhteydessä esittämien kannanottojen ja niissä mainittujen tavoitteiden mukainen.

3.2 Keskeiset ehdotukset

Sijoitusrahastolain 53 §:n mukaan rahasto-osuusrekisteriin on merkittävä rahasto-osuuden omistajan nimi. Esityksen mukaan ulkomaisen sijoittajan omistamien sijoitusrahasto-osuuksien osalta rahasto-osuusrekisteriin voitaisiin merkitä rahasto-osuuden hoitaja. Lainmuutoksella mahdollistetaan ulkomaalaisten omistamille rahasto-osuuksille vastaavantyyppinen rahasto-osuuden hoitajan nimiin tapahtuva rekisteröintimenettely, joka on käytössä arvo-osuusjärjestelmään liitetyissä osakkeissa ja rahasto-osuuksissa. Kotimaisten sijoittajien omistamien rahasto-osuuksien rekisteröintiin ei ehdoteta muutoksia.

Esityksen mukaan rahasto-osuuden hoitajana voisi toimia suomalainen tai ETA-alueelta tuleva toimiluvan saanut luottolaitos, sijoituspalveluyritys ja rahastoyhtiö, jolla on oikeus tarjota arvopapereita koskevia säilytys- ja hoitopalveluita. Rahasto-osuuden hoitajana voisi lisäksi toimia

arvo-osuusjärjestelmästä annetun lain mukainen arvopaperikeskus tai vastaava ETA-alueella toimiva arvopaperikeskus ja arvopaperien talletuslaitos.

Rahastoyhtiön olisi tehtävä rahasto-osuuden hoitajan kanssa kirjallinen sopimus hallinnoimansa sijoitusrahaston rahasto-osuuksien hoitamisesta. Rahastoyhtiö voi tehdä sopimuksen rahasto-osuuksien hoitajana toimimisesta ainoastaan sellaisen toisen osapuolen kanssa, joka on luotettava, hyvämaineinen ja ammattitaitoinen. Lisäksi rahastoyhtiön ja rahasto-osuuden hoitajan välisessä sopimuksessa on sovittava, että rahasto-osuuden hoitajan hallinnoimien rahasto-osuuksien varsinaisia omistajia koskevat tämän lain 53 §:n mukaiset tiedot ja muut rahastoyhtiön sen toimintaa koskevan lainsäädännön perusteella tarvitsemat tiedot toimitetaan rahastoyhtiölle pyynnöstä.

Rahasto-osuuden hoitaja olisi pyynnöstä velvollinen ilmoittamaan Finanssivalvonnalle hallinnoimiensa rahasto-osuuksien omistajan nimen, kotivaltion ja tämän omistamien rahasto-osuuksien määrän. Finanssivalvonta voisi vaihtoehtoisesti hyväksyä, että rahasto-osuuden hoitaja ilmoittaa sille vastaavat tiedot rahasto-osuudenomistajan puolesta toimivasta asiamiehestä sekä tämän antaman kirjallisen vakuutuksen siitä, ettei rahasto-osuuksien omistaja ole suomalainen henkilö. Rahasto-osuuden hoitajalla olisi lisäksi velvollisuus antaa rahasto-osuudenomistajaa koskevat tiedot syyttäjä- ja esitutkintaviranomaisille rikoksen selvittämistä varten sekä muuten laissa tietojen saantiin oikeutetulle viranomaiselle. Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että sijoitusrahastolakiin lisättäisiin maininta, että laissa todetut rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämiseen ja selvittämiseen liittyvät vaatimukset ulottuvat rahasto-osuuden hoitajiin.

4. Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Ulkomaisten rahastosijoittajien mahdollisuus rekisteröidä rahasto-osuudet rahasto-osuuden hoitajan nimiin parantaa suomalaisten sijoitusrahastojen kansainvälisiä toimintamahdollisuuksia, luo sijoitusrahasto-alan toimijoille monipuolisemmat mahdollisuudet tarjota ja markkinoida rahasto-osuuksia ulkomaisille sijoittajille sekä lisää rahastosijoitusten hallinnoinnin tehokkuutta. Esitys antaa suomalaisille sijoitusrahastoille tasapuolisemmat kansainväliset toiminta- ja kilpailuedellytykset. Lainmuutos edistää suomalaisten sijoitusrahastomarkkinoiden rajat ylittävää toimivuutta ja on samalla omiaan vahvistamaan yhdenmukaisia käytäntöjä eurooppalaisilla rahas-

tomarkkinoilla. Esityksellä on myönteinen vaikutus suomalaisen sijoitusrahastotoiminnan ja rahoitusmarkkinoiden kehittymiselle ja kansainvälistymiselle.

Ulkomaisten sijoittajien rahasto-osuuksien rekisteröintiä koskevan sääntelymuutoksen johdosta suomalaisten sijoitusrahastojen toimintamahdollisuudet kansainvälisillä sijoitusrahastomarkkinoilla paranisivat. Ulkomaiset sijoittajat ovat osoittaneet kiinnostusta suomalaisia rahasto-osuuksia kohtaan tähänkin asti, ja rahasto-osuuden hoitajan nimiin rekisteröinti pystyy lisäämään suomalaisten rahasto-osuuksien kiinnostavuutta ja merkitystä sijoituskohteina. Kaikki suomalaiset rahastoyhtiöt ilmoituksensa mukaan harjoittavat tai vähintään aikovat harjoittaa jatkossa enenevässä määrin kansainvälistä toimintaa. Koska ulkomaiset rahastosijoittajat ovat olleet voimakkaasti kasvava sijoittajaryhmä, voidaan pitää varsin todennäköisenä, että suomalaisiin rahastoihin sijoittamisen tehostuessa ja helpottuessa ulkomaisten omistajien ja sijoitusten määrä kasvaa. Rekisteröintiä koskevan sääntelyn muutos on omiaan yleisemmin edistämään sijoituspalveluiden ja sijoitusosaamisen vientiä sekä sijoitusrahastomarkkinoiden kehittymistä ja uusia innovaatioita.

Sijoitusrahastomarkkinoiden kasvu ja lisääntyvä kansainvälistyminen vaikuttavat suotuisasti Suomen pääomamarkkinoihin. Markkinoiden kasvulla ja yhtenäistymisellä on monia myönteisiä seurauksia: pääomamarkkinoiden kasvu parantaa markkinoiden likviditeettiä ja tehostaa markkinoiden toimintaa sekä mahdollistaa lisäpanostukset markkinoiden rakenteiden ja sijoitusosaamisen kehittämiseen. Rahastomarkkinoiden kasvu ja sijoitusten lisääntyminen kasvattaisivat rahastoyhtiöiden kokoa ja palkkiotuottoja, jolloin niiden kannattavuus ja tehokkuus samalla paranevat. Sijoitusten ja sijoittajien määrän kasvun voidaan samalla olettaa luovan edellytyksiä alentaa sijoitusrahastojen hallinnointiin liittyviä kuluja ja kaikkien asiakkaiden palkkioita.

Markkinoiden kasvaessa tarjottu rahoituspotentiaali, sijoituskohteiden vaihdettavuus ja markkinoiden hinnanmuodostuksen tehokkuus paranevat. Kasvaneen likviditeetin ohella yhtiöiden tunnettuus ulkomailla ja kasvumahdollisuudet voivat parantua. Tällä hetkellä ulkomaisten sijoittajien sijoitukset kohdistuvat lähinnä suuriin ja tunnettuihin yhtiöihin, jolloin pienet ja kasvavat innovatiiviset yhtiöt jäävät pääosin ulkomaisten sijoittajien mielenkiinnon ulkopuolelle. Rahastojen kautta on helposti koottavissa erilaisia sijoituskokonaisuuksia, mikä toimintamallina voi parantaa laajemmin osakemarkkinoiden toimintaa ja lisätä likviditeettiä sekä tehostaa hinnanmuodostusta. Osake- ja yhdistelmärahastojen kautta tehdyt sijoitukset tehostavat sijoitusten kohdentumista rahastojen kautta kasvuyrityksiin. Näin myös pienet kasvuyritykset voisivat suhteellisesti enemmän hyötyä rahastojen markkinoille tuomasta lisäpääomasta. Esityksen ansiosta yhtiöiden mahdollisuudet hankkia oman pääoman ehtoista rahoitusta julkisen kaupankäynnin kautta voivat

parantua, mikä vaikuttaa yleisesti myönteisesti yhtiöiden kasvuedellytyksiin ja rahoitusraهن-
teisiin.

Suomalaiset rahastoyhtiöt ovat arvioineet, että lainmuutoksen ansiosta lisäsijoitukset rahastojen
kautta suomalaisten listattujen yhtiöiden osakkeisiin voisivat olla yhteensä satoja miljoonia euro-
ja tai jopa miljardien eurojen tasolla. Helsingin pörssissä listattujen yhtiöiden nykyinen markki-
na-arvo on yhteensä noin 120 miljardia euroa.

Markkinoiden kasvaessa on mahdollista panostaa enemmän sijoituspalveluiden kehittämiseen, ja
rahoituslalle voi syntyä uusia työpaikkoja. Rahasto-osuuden hoitajan nimiin tapahtuvan rekiste-
röinnin mahdollistaminen voi kasvattaa sijoitusrahastomarkkinoiden kokoa Suomessa sekä pa-
rantaa suomalaisten yhtiöiden ja rahastoyhtiöiden kansainvälistä kilpailuasemaa ja luoda yhden-
vertaisemmat edellytykset sijoitusrahastojen toiminnalle. Rahastomarkkinoiden kasvulla on
myönteinen vaikutus rahoitusmarkkinoiden kasvuun ja tehostumiseen, jotka puolestaan ovat
omiaan edistämään välillisesti kansantalouden kasvua ja yleistä tuottavuuden paranemista.

Suomessa toimivat sijoitusrahastot ja rahastoyhtiöt saattavat siirtää toimintojaan ulkomaille, jos
vaihtoehtoisen kohdevaltion toimintaympäristö on niiden toiminnalle Suomea edullisempi. Mi-
käli rahastoyhtiöt ryhtyvät siirtämään toimintojaan pois Suomesta, toimintojen siirtäminen lisää
niiden kustannuksia. Samassa yhteydessä myös rahastoyhtiöiden tarjoamia työpaikkoja ja niihin
liittyviä tuottoja sekä liitännäisiä palveluja siirtyisi pois Suomesta. Sijoitusrahastotoiminnan laa-
jasti toteutuva siirtyminen muihin maihin heikentäisi Suomen rahoitusmarkkinoiden kehitys-
mahdollisuuksia ja toimivuutta.

Esitys koskee ulkomaisia rahasto-sijoittajia, jotka eivät yleensä ole Suomessa verovelvollisia
sijoitusrahasto-osuuksista saamistaan voitto-osuuksista ja tuotoista. Kotimaisten sijoittajien
omistamien rahasto-osuuksien rekisteröintiin ei esitetä muutoksia. Lakiehdotusluonnoksesta saa-
duissa lausunnoissa on kuitenkin katsottu, että lainsäädännön muutos voisi mahdollistaa kotimai-
sille sijoittajille verosäännösten kiertämisen, mistä syntyisi verotuottojen menetystä. Lakiehdotus
saattaisi tällöin lisätä kansainväliseen sijoitustoimintaan liittyvää harmaata taloutta.

Harmaan talouden torjumiseksi ja verotuottojen menetysten estämiseksi on esityksessä viran-
omaisten toimivaltuuksia täsmennetty ja vahvistettu. Lakiehdotuksessa edellytetään, että rahas-
toyhtiön ja rahasto-osuuden hoitajan välisessä sopimuksessa on sovittava, että rahasto-osuuden
hoitaja toimittaa hallinnoimiensa rahasto-osuuksien omistajia koskevat sijoitusrahastolain mu-

kaiset tiedot ja muut rahastoyhtiön sen toimintaa koskevan lainsäädännön perusteella tarvitsemat tiedot rahastoyhtiölle pyydettyäessä. Vaatimuksella varmistettaisiin, että rahasto-osuuden hoitajan nimiin merkityistä rahasto-osuuksista saadaan verolainsäädännössä ilmoitettavaksi säädetyt tiedot. Tietojen toimittamista koskeva vaatimus olisi samalla rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä koskevan lainsäädännön vaatimusten mukainen.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Suomessa sijoitustoiminnan riittävää avoimuutta on pidetty tärkeänä, esimerkiksi osakkeiden omistukset arvo-osuusjärjestelmässä ovat julkisia. Tiedon avoimuus ja julkisuus on kansainvälisesti verrattuna laajaa, mutta toisaalta osakeomistuksen julkisuudessa ovat poikkeuksena ulkomaiset osakkeenomistajat, joilla on arvo-osuusjärjestelmään siirtymisestä alkaen eli vuodesta 1992 ollut mahdollisuus osakkeiden hallintarekisteröintiin. Osakkeiden omistukseen liittyvät valvontakysymykset on pyritty kansallisesti ratkaisemaan, vaikka ulkomaisten osakkeenomistajien osakkeet on voitu hallintarekisteröidä. Ulkomaisten omistajien rahasto-osuuksien hallinnointi rahasto-osuuden hoitajien nimissä synnyttää lähtökohtaisesti vähemmän viranomaisvalvontaan liittyviä ongelmia kuin osakkeiden hallintarekisteröinti. Esimerkiksi rahoitusmarkkinavalvonnan kannalta on merkitystä, että rahasto-osuusrekisterissä olevat omistajatiedot eivät ole vastaavalla tavalla julkisia eikä rahasto-osuuksien omistukseen liity samankaltaista huomattavien omistusten liputusvelvollisuutta kuin osakkeisiin. Lisäksi verovalvonnan kannalta on huomattava, että ulkomaiset rahasto-osuudenomistajat sijoittavat tällä hetkellä lähinnä vain kasvuosuuksiin, joista ei makseta lähdeveronalaisia voitto-osuuksia.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi rahoitusmarkkinavalvontaviranomaisille valvontaan liittyviä valtuuksia. Vastaavasti kuten arvo-osuusjärjestelmän hallintarekisteröinnistä on säädetty, rahasto-osuuden hoitaja olisi pyynnöstä velvollinen ilmoittamaan Finanssivalvonnalle hallinnoimiensa rahasto-osuuksien omistajan nimen, kotivaltion ja tämän omistamien rahasto-osuuksien määrän. Ehdotettava säännös olisi kuitenkin Finanssivalvonnan tiedonsaantioikeuden osalta edellä mainittua lainkohtaa jossain määrin tiukempi. Lainkohdassa todettaisiin myös velvollisuus ilmoittaa omistajan kotivaltio. Lisäksi rahasto-osuuden hoitaja ei ehdotettavan lainkohdan mukaan voisi kieltäytyä tietojen toimittamisesta sillä perusteella, että todellisen omistajan nimi ei ole tämän tiedossa. Finanssivalvonnalla olisi pykälän mukaan kuitenkin myös oikeus vaihtoehtoisesti hyväksyä, että rahasto-osuuden hoitaja ilmoittaa sille vastaavat tiedot rahasto-osuudenomistajan puolesta toimivasta asiamiehestä sekä tämän antaman kirjallisen vakuutuksen siitä, ettei rahasto-osuuksien omistaja ole suomalainen henkilö. Finanssivalvonta voisi päättää,

millä edellytyksillä sille annettava asiamiestä koskeva ilmoitus ja tämän antama vakuutus olisivat riittävät.

Finanssivalvonta voisi antaa tarkemman määräyksen tavasta, jolla tiedot rahasto-osuuksien omistajasta tai tämän puolesta toimivasta asiamiehestä sekä näiden tuntemiseksi tarpeellisista tiedoista on ilmoitettava, sekä seikoista, joita on arvioitava rahastoyhtiön ja rahasto-osuuden hoitajan välistä sopimusta tehtäessä ja ehdoista, jotka on liitettävä näiden väliseen sopimukseen. Esityksellä ei ole merkittävää vaikutusta Finanssivalvonnan tehtäviin ja toimintaan.

Viranomaisvalvontaan liittyen esityksen mukaan rahasto-osuuden hoitajana voisi toimia suomalainen tai ETA-alueella toimiva luottolaitos, sijoituspalveluyritys tai rahastoyhtiö, jotka kaikki harjoittavat kotivaltioissaan toimiluvanvaraista toimintaa ja ovat rahoitusmarkkinavalvonnan sekä rahanpesun estämiseen liittyvän valvonnan kohteena. Finanssivalvonta harjoittaa yhteistyötä ETA-alueen valvontaviranomaisten kanssa. Nämä seikat ovat omiaan edistämään rajat ylittävän rahasto-osuuden hoitajiin liittyvän viranomaisvalvonnan luotettavuutta, toimivuutta ja tehokkuutta.

Rahasto-osuuden hoitajalla olisi velvollisuus antaa rahasto-osuudenomistajaa koskevat tiedot syyttäjä- ja esitutkintaviranomaisille rikoksen selvittämiseksi sekä muuten laissa tietojen saantiin oikeutetulle viranomaiselle. Velvollisuus on vastaava, kuin mitä rahastoyhtiölle on asetettu rahasto-osuusrekisteriin merkityistä tiedoista.

Esityksessä ei ehdoteta uusia valtuuksia tai tehtäviä veroviranomaisille tai rahanpesun estämistä valvoville viranomaisille. Lakiehdotuksessa edellytettäisiin kuitenkin, että rahastoyhtiön ja rahasto-osuuden hoitajan välisessä sopimuksessa on sovittava, että rahasto-osuuden hoitaja toimittaa hallinnoimiensa rahasto-osuuksien omistajia koskevat sijoitusrahastolain mukaiset tiedot ja muut rahastoyhtiön sen toimintaa koskevan lainsäädännön perusteella tarvitsemat tiedot rahastoyhtiölle vähintään pyydettyä. Vaatimuksella varmistettaisiin rahasto-osuuden hoitajien nimiin merkittyjen rahasto-osuuksien osalta verovalvonnan ja rahanpesun estämiseen liittyvän valvonnan toimivuutta ja viranomaisten toimintaedellytyksiä. Lopullinen vastuu tietojen toimittamisesta ja asiakkaiden tuntemisesta suhteessa viranomaisiin säilyisi esityksen perusteella rahastoyhtiöllä.

Viranomaisten toimintamahdollisuudet ja tiedonsaanti eivät voi olla yhtä tehokkaita rajat ylittävissä tilanteissa ja ulkomaisten osapuolten kohdalla, kuin mitä ne ovat kansallisesti. Rajat ylittävän viranomaisvalvonnan toimivuus ja tehokkuus edellyttää kansainvälistä yhteistyötä ja tiedon-

vaihtoa sekä yhteisen sääntelyn kehittämistä. Sijoitusrahastodirektiivin muutoksessa on uusia rajat ylittävän toimivaltaisten rahoitusmarkkinavalvontaviranomaisten valvontayhteistyön tehostamiseksi annettuja säännöksiä. Verovalvontaan liittyen EU:ssa on käynnistynyt säästöjen tuottamien korkotulojen verotuksesta annetun neuvoston direktiivin 2003/48/EY muutosehdotuksen (KOM(2008) 727 lopullinen) käsittely. Direktiivi koskee luonnollisten henkilöiden myös sijoitusrahastoista saamiin korkotuloihin liittyvää viranomaisten tietojenvaihtoa. Komission antamaa muutosehdotusta on perusteltu kansainvälisen veronkierron estämisellä. EU-yhteistyö tulee olemaan jatkossakin tärkeää sijoitusrahastoihin liittyvän rajat ylittävän viranomaistoiminnan toimivuutta ja tehokkuutta kehitettäessä. Pohjoismaat ovat myös yhdessä pyrkineet torjumaan veronkiertoa ja vahvistaneet viranomaisten tiedonsaantia niin kutsuttujen veroetuvaltioiden kanssa solmittujen verosopimusten avulla. Suomi on lisäksi aloittanut neuvottelut Luxemburgin, Belgian, Itävallan ja Sveitsin kanssa tehtyjen kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehtyjen verosopimusten tiedonvaihtoa koskevien artiklojen muuttamiseksi vastamaan OECD:n (*Organisation for Economic Co-operation and Development*) malliverosopimusta.

4.3 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset

Esitys koskee ulkomaisten sijoittajien omistamia rahasto-osuuksia, mutta sillä on yleisempi myönteinen vaikutus suomalaisten rahoitusmarkkinoiden sekä sijoitusrahastotoiminnan kehittämiseen ja kansainvälistymiseen. Sijoitusrahastomarkkinoiden kehittäminen hyödyttäisi kotitalouksia, jotka ovat Suomessa merkittävä rahastosijoittajaryhmä. Sijoitusrahastojen yksikkökoon ja sijoittajien määrän kasvun voidaan olettaa luovan edellytyksiä alentaa suomalaisten kotitalouksien omistamien rahasto-osuuksien hallinnointiin liittyviä kuluja ja palkkiota.

Esityksellä saattaa olla myönteisiä vaikutuksia tietoyhteiskunnan kehittymiselle, kun ehdotettava sääntely on omiaan edistämään yhdenmukaisten ja mahdollisimman tehokkaiden sijoitusrahasto-osuuksien hallintajärjestelmien kehittymistä Euroopassa.

4.4 Vaikutusarvioinnin seuranta

Ehdotetussa lainmuutoksessa edellytetään, että rahasto-osuuden hoitajien tulee sopimusten mukaisesti toimittaa rahastoyhtiölle hallinnoimiensa rahasto-osuuksien omistajia koskevat tiedot ja muut rahastoyhtiön sen toimintaa koskevan lainsäädännön perusteella tarvitsemat tiedot. Verotusmenettelyyn liittyen rahastoyhtiöiden tulee saada ennen kaikkia tiedot niistä ulkomaisista rahasto-osuudenomistajista, joille on maksettu sijoitusrahaston voitto-osuuksia. Rahastoyhtiön on

lisäksi vuosittain toimitettava veroviranomaisille tietoja rahasto-osuudenomistajien omistamisesta ja heiltä lunastetuista rahasto-osuuksista. Rahastoyhtiö tarvitsee tietoja rahasto-osuudenomistajista, jotta se voi tunnistaa tosiasiallisen edunsaajan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain mukaisesti. Tietojen toimittamista koskevalla vaatimuksella varmistettaisiin samalla rahasto-osuuden hoitajien nimiin merkittyjen rahasto-osuuksien osalta verovalvonnan ja rahanpesun estämiseen liittyvän valvonnan toimivuutta ja viranomaisten toimintaedellytyksiä.

Lakiehdotukseen liittyvien vaikutusten kannalta on keskeistä, että rahasto-osuudenomistajia koskevat tiedot saadaan kaikilta, mukaan lukien ulkomaisilta rahasto-osuuden hoitajilta. Saatavat tiedot ovat tärkeitä senkin seikan varmistamiseksi, ettei kotimaisten sijoittajien omistamia rahasto-osuuksia voi rekisteröidä rahasto-osuuden hoitajan nimiin.

Esitys koskee ulkomaisia rahasto-sijoittajia, jotka eivät yleensä ole Suomessa verovelvollisia sijoitusrahasto-osuuksista saamistaan voitto-osuuksista ja tuotoista. Tämän johdosta Suomen veroviranomaiset eivät välttämättä tarvitse kaikkia verolainsäädännön mukaisia tietoja ulkomaisen omistamista rahasto-osuuksista. Verotusmenettelylainsäädäntö mahdollistaa sen, että verohallitus antaa tarvittaessa tarkempia määräyksiä annettavista tiedoista tai rajoittaa tiedonantovelvollisuutta.

Vaikka lakiehdotuksen mukaista mallia voidaan pitää luotettavana ja toimivana, sen toiminta kaikkien rahastoyhtiöiden ja rahasto-osuuden hoitajien osalta sekä muutoksen tarkat vaikutukset pystytään varmistamaan vasta, kun lakiehdotuksen mukainen malli on käytössä. Lisäksi kun uuden sijoitusrahastodirektiiviin sisältyy rahastoyhtiön passi, ehdotettavan sääntelyn toimivuutta tulee arvioida erikseen siinä tilanteessa, kun suomalaista sijoitusrahastoa voi hallinnoida ETA-alueelta tuleva ulkomainen rahastoyhtiö.

Lakiehdotuksen mukaisen sääntelyn ja mallin toimivuudesta laaditaan erillinen selvitys yhdessä rahastotoimialan ja viranomaisten, mukaan lukien Verohallitus kanssa. Selvityksessä arvioitaisiin erityisesti lakiehdotuksen tavoitteiden toteutumista sijoitusrahastojen kannalta ja sen vaikutuksia suomalaisten viranomaisten tiedonsaantiin sekä toimintaedellytyksiin. Selvitys valmisteltaisiin niin, että se on käytössä viimeistään, kun uuden sijoitusrahastodirektiivin mukaiset säännökset on saatettava voimaan vuonna 2011. Mahdolliset selvityksen edellyttämät muutokset lainsäädäntöön voitaisiin valmistella ja esitellä samassa yhteydessä.

5. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu valtiovarainministeriössä. Valtiovarainministeriön rahoitusmarkkinaosasto pyysi 22 päivänä heinäkuuta 2008 yhteensä 13 viranomaiselta ja yhteisöltä lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sijoitusrahastolain muuttamisesta. Lausuntopyyntö ja esitysluonnos olivat lisäksi saatavilla valtiovarainministeriön internetsivuilla. Lausunnon esitysluonnokseen toimittivat oikeusministeriö, sisäasiainministeriö, keskusrikospoliisi, Rahoitustarkastus, Suomen Pankki, Verohallitus, Viranomaisyhteistyön kehittämisprojekti, Finanssialan Keskusliitto ry, Katakombista elämään – Kansanliike ry, Suomen Arvopaperikeskus Oy, jäljempänä *Arvopaperikeskus*, Suomen Asianajajaliitto, jäljempänä *Asianajajaliitto* ja Suomen Sijoitusrahastoyhdistys ry, jäljempänä *Sijoitusrahastoyhdistys*.

Esitysluonnoksesta saaduissa lausunnoissa ehdotuksen mukaista sääntelyä pitivät perusteltuna oikeusministeriö, Suomen Pankki, Rahoitustarkastus, Finanssialan Keskusliitto, Sijoitusrahastoyhdistys, Arvopaperikeskus ja Asianajajaliitto. Esitysluonnoksen mukaiseen sääntelyyn kielteisesti tai vähintään varauksellisesti suhtautuivat sisäasiainministeriö, Verohallitus, Viranomaisyhteistyön kehittämisprojekti ja Katakombista elämään - Kansanliike. Esitysluonnokseen kielteisesti suhtautuvissa lausunnoissa katsottiin, että lainmuutos vaikeuttaisi erityisesti verovalvontaa. Keskusrikospoliisi otti lausunnossaan lähinnä kantaa havaitsemiinsa rahanpesulain ja esitysluonnoksen ristiriitaisuuteen.

Esityksen mukaisia viranomaisten toimivaltuuksia on täsmennetty ja vahvistettu. Rahastosuuden hoitaja ei ehdotettavan lainkohdan mukaan voisi kieltäytyä tietojen toimittamisesta sillä perusteella, että todellisen omistajan nimi ei ole tiedossa. Sijoitusrahasto-osuuksiin liittyvän kansainvälisen verovalvonnan toimivuuden edellytyksien varmistamiseksi lakiesitykseen lisättiin vaatimus, että rahastoyhtiö voi sopia rahasto-osuuden hoitajana toimimisesta ainoastaan niiden ulkomaisten tahojen kanssa, jotka tämä on merkitty Verohallinnon pitämään omaisuudenhoitajien rekisteriin. Lakiehdotukseen on lisätty, että rahasto-osuuden hoitajalla on velvollisuus antaa rahasto-osuudenomistajaa koskevat tiedot syyttäjä- ja esitutkintaviranomaisille rikoksen selvittämiseksi sekä muulle viranomaiselle, jolla on lain nojalla oikeus saada sellaisia tietoja.

Lakiehdotusta täsmennettiin lausuntojen perusteella lisäksi niin, että oikeus toimia rahastosuuden hoitajana olisi ilman Suomessa saatavaa erillistä viranomaishyväksyntää ETA-alueella luottolaitoksen, sijoituspalveluyrityksen ja rahastoyhtiön toimiluvan saaneilla yhteisöillä. Oikeutta toimia rahasto-osuuden hoitajana ei kuitenkaan lausuntopalautteessa saaduista joistakin kom-

menteista huolimatta ole laajennettu ETA-alueen ulkopuolelta tuleviin vastaavaa toimintaa harjoittaviin yhteisöihin. Lakiehdotukseen on lisätty Suomen ja ETA-alueen arvopaperikeskusk-sille oikeus toimia rahasto-osuuden hoitajana. Rahasto-osuuden hoitajan vastuu on esityksessä muutettu vastaavaksi kuin rahastoyhtiölle on säädetty. Lakiehdotuksen sanamuotoja on lausun-topalautteen perusteella muotoiltu tarkemmin vastaamaan arvo-osuusjärjestelmästä annetun lain vastaavantyyppisiä säännöksiä.

Valtiovarainministeriön rahoitusmarkkinaosasto pyysi joulukuussa 2008 hallituksen esityksen uudesta luonnoksesta lisäkommentteja lausunnonantajilta ja muilta lakiehdotuksesta kiinnostu-neilta tahoilta. Esitysluonnoksessa oli lisäksi mainittuna mahdollinen esitykseen liittyvä erikseen valmisteltava verolainsäädännön muutosesitys. Esitysluonnos on ollut lausuntokierroksen jäl-keisten muutosten mukaisesti muokattuna saatavilla valtiovarainministeriön internetsivuilla.

Lausunnon tai kommentteja uudesta esitysluonnoksesta toimittivat keskusrikospoliisi, Finanssi-valvonta, Suomen Pankki, Verohallitus, Viranomaisyhteistyön kehittämisprojekti, Finanssialan Keskusliitto, Arvopaperikeskus, Asianajajaliitto, Sijoitusrahastoyhdistys ja Suomen Ammattiliit-tojen Keskusjärjestö SAK ry, jäljempänä SAK.

Uutta esitysluonnosta pitivät hyvänä ja kannatettavana Finanssivalvonta, Suomen Pankki, Fi-nanssialan Keskusliitto, Arvopaperikeskus, Asianajajaliitto ja Sijoitusrahastoyhdistys. Finanssi-valvonnan, Finanssialan Keskusliiton ja Sijoitusrahastoyhdistyksen lausuntojen perusteella esi-tyksen perusteluissa olevia rahanpesun estämiseen liittyviä kohtia on täsmennetty. Finanssival-vonnan ja Arvopaperikeskuksen kommenttien mukaisesti lakiehdotuksen perusteluita on muutet-tu niin, ettei rahastoyhtiö itse tai sijoitusrahaston säilytysyhteisö voisi toimia kyseisen sijoitusra-haston rahasto-osuuksien osalta rahasto-osuuden hoitajana.

Keskusrikospoliisi, Verohallitus, Viranomaisyhteistyön kehittämisprojekti ja SAK katsoivat, että lainsäädäntöehdotukseen on tehty parannuksia ja että viranomaisten oikeuksia on lisätty. Vero-hallitus, Viranomaisyhteistyön kehittämisprojekti ja SAK katsoivat kuitenkin, että parannuksista huolimatta lakiehdotus vaarantaisi verovalvonnan toimintamahdollisuuksia. Keskusrikospoliisil-la ei ollut lisättävää edelliseen lausuntoonsa, koska heidän esittämät seikkansa oli huomioitu uu-dessä esitysluonnoksessa.

Verohallituksen ja Viranomaisyhteistyön kehittämisprojektin lausunnon mukaan olisi tärkeää, että hallituksen esitykseen liittyisi verolainsäädäntöä koskevat muutosesitykset. Myös Finans-

sialan Keskusliitto ja Sijoitusrahastoyhdistys toivovat, että verolainsäädännön muutosehdotukset valmistellaan pikaisesti samassa yhteydessä.

Valtiovarainministeriön rahoitusmarkkinaosaston ja vero-osaston sekä Verohallituksen edustajien yhteisen valmistelutyön pohjalta lakiehdotuksessa on päädytty sääntelymalliin, joka ei edellytä verolainsäädännön muutosehdotuksia. Lakiehdotusta ja sen perusteluita on samalla täsmennetty korostamalla rahasto-osuuden hoitajalla ja viime sijassa rahastoyhtiöllä olevaa velvollisuutta toimittaa verolainsäädännön edellyttämät tiedot verovalvonnan toimintaedellytysten tehokkuuden varmistamiseksi.

Esitysluonnoksesta saadut kommentit on pyritty ottamaan mahdollisimman laajasti huomioon ja niiden perusteella on tehty esitykseen täsmennyksiä. Lausunnoissa ehdotettiin lisäksi muitakin kuin ulkomaisten sijoittajien omistamien rahasto-osuuksien rekisteröintiä koskevia lainsäädäntömuutoksia. Asianajajaliitto, Finanssialan Keskusliitto ja Sijoitusrahastoyhdistys ehdottivat, että esityksessä säädettäisiin rahasto-osuusrekisteriin merkittävästä rahasto-osuuden panttauksesta. Verohallituksen mielestä tässä yhteydessä voitaisiin lainsäädäntöä muuttaa niin, että paperimuotoisista osuustodistuksista luovuttaisiin. Verohallitus ehdotti lisäksi, että arvosuusjärjestelmässä tulisi säätää esitystä vastaavat viranomaisten valtuudet. Esitykseen ei ole sisällytetty muita lainsäädännön muutosehdotuksia.

Valtiovarainministeriössä järjestettiin 11 päivänä kesäkuuta 2009 kuulemistilaisuus, jossa keskeisimpänä tarkastelun kohteena olivat lakiehdotukseen liittyvien viranomaisten eli Finanssivalvonnan, rahanpesun estämistä valvovien viranomaisten ja veroviranomaisten toimintaedellytykset. Kuulemistilaisuuteen osallistui edustajat valtiovarainministeriön rahoitusmarkkinaosastolta ja vero-osastolta, oikeusministeriöstä, Finanssivalvonnasta, keskusrikospoliisiin rahanpesun selvittelykeskuksesta, Verohallituksesta, Viranomaisyhteistyön kehittämisprojektista, Euroclear Finland Oy:stä (Arvopaperikeskuksen nykyinen toiminimi), Finanssialan keskusliitosta/Sijoitusrahastoyhdistyksestä, SAK:sta ja Asianajajaliitosta. Kuulemistilaisuudessa käytiin lävitse muutosehdotuksen pääasiallista sisältöä, lakiehdotusluonnosta sekä sen yksityiskohtaisia perusteluita ja yleisperusteluihin tehtäviä täsmennyksiä.

Yleinen suhtautuminen muutosehdotusmalliin oli kuulemistilaisuudessa myönteinen. Lakiehdotusta pidettiin myös selkeänä suhteessa verolainsäädännön vaatimuksiin. Kuulemistilaisuudessa esitettiin joitakin kommentteja lakiehdotukseen ja sen perusteluihin liittyen. Nämä on pyritty ottamaan huomioon lakiehdotuksessa. Esitykseen on muun muassa lisätty kohta vaikutusarvioin-

nin seuranta ja kansainvälistä vertailua on täydennetty sijoitusrahasto-osuuksien verotukseen ja verotusmenettelyyn liittyvillä keskeisimmillä seikoilla. Esitysluonnos on ollut muokattuna nähtävillä mahdollista kommentointia varten valtiovarainvarainministeriön internetsivuilla vuoden 2009 heinäkuun alusta elokuun puoleen väliin saakka.

6. Kansainväliset velvoitteet

Suomella ei ole kansainvälisiä velvoitteita, jotka edellyttävät esityksen antamista. Arvopaperien hallinta- ja selvitysjärjestelmien rajat ylittävään toimivuuteen ja sääntelyyn kohdistuu kansainvälisiä muutostarpeita ja vireillä on useita kansainvälisiä yhteissääntelyhankkeita. Haagin yleissopimus (LaVL 4/2004 vp – U 13/2004 vp) välittäjän hallinnassa oleviin arvopapereihin sovellettavasta laista ei ole saavuttanut EU:ssa määränemmistön hyväksyntää ja EU:ssa etsitään parhaillaan ratkaisuja yhtenäisten lainvalintasäännösten luomiseksi. UNIDROIT (ranskaksi *l'Institut international pour l'unification du droit privé*) -instituutin valmisteleman arvopaperien välillistä hallintaa koskevan yleissopimuksen (E 106/2005 vp) valmistelu jatkuu kansainvälisessä diplomaattikonferenssissa lokakuussa 2009. Kansainvälisten yleissopimusten neuvottelut ja hyväksyminen ovat osoittautuneet ennakoitua pidemmiksi, mutta ne ovat tällä hetkellä siinä vaiheessa, että ne eivät ole esteenä ehdottaa ulkomaisten omistamien sijoitusrahasto-osuuksia koskevaa kansallista sääntelyä.

Suomen arvopaperimarkkinoiden kansainvälinen kilpailukyky ja oikeudellinen selkeys paranisivat, jos Suomessa ratkaistaisiin epäsuorasti hallinnoitavaan arvopaperiomaaisuuteen liittyvät oikeuskysymykset. Arvopaperien välillistä hallintaa koskevia oikeudellisia ongelmia on selvitetty laajasti valtiovarainministeriössä (Arvopaperien moniportainen hallinta, Valtiovarainministeriön työryhmämuistioita 14/2002). UNIDROIT-yleissopimukseen myöhemmin päätettävä liittyminen saattaa edellyttää Suomelta jatkossa moniportaisuuslainsäädäntöä. Sijoitusrahastolakiin nyt esitettävää sääntelyä voidaan pitää sellaisena erillISRatkaisuna, joka on toteutettavissa ilman kattavaa arvopaperien ja arvo-osuuksien moniportaista hallintaa koskevaa yleistä sääntelyä.

Suomella on voimassa kansainvälisiä verotukseen liittyviä velvollisuuksia, jotka perustuvat EU-sääntelyyn, kuten edellä mainittuun säästöjen tuottamien korkotuloja koskevaan direktiiviin tai kansainvälisiin sopimuksiin, kuten OECD:n malliverosopimukseen. Suomi on sitoutunut muun muassa kahdenvälisesti yhtäältä vaihtamaan verotukseen liittyviä tietoa sekä toisaalta tunnistamaan sijoitusten omistajat.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

9 a luku. **Rahasto-osuuden hoitajan hallinnoimat rahasto-osuudet**

Sijoitusrahastolakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 9 a luku, jossa säädetään rahasto-osuuden hoitajan hallinnoimista rahasto-osuuksista. Lain muuttamisella mahdollistettaisiin menettely, jossa sijoitusrahastolain mukaiseen rahasto-osuusrekisteriin voidaan merkitä ulkomaisen rahasto-osuudenomistajan sijasta rahasto-osuuden hoitaja, joka toimeksiannon nojalla hallitsee rahasto-osuuden omistajan lukuun rahasto-osuuksia. Sääntelyn muutoksilla mahdollistettaisiin ulkomaisen sijoittajien omistamille rahasto-osuuksille vastaavantyyppinen rekisteröintimenettely, joka on käytössä arvo-osuusjärjestelmään liitetyissä osakkeissa ja rahasto-osuuksissa.

Kotimaisten sijoittajien omistamien rahasto-osuuksien rekisteröintiin ei esitetä lainsäädäntömuutoksia. Osakkeiden ja rahasto-osuuksien kirjaaminen omaisuudenhoitotilille ja hallintarekisteröinti ei arvo-osuusjärjestelmässäkään ole mahdollista suomalaisille yksityishenkilöille ja yhteisöille.

57 a §. Pykälän mukaan rahasto-osuudenomistajan sijasta sijoitusrahastolain mukaiseen rahasto-osuusrekisteriin voitaisiin merkitä rahasto-osuuden hoitaja, jos rahasto-osuuksien omistaja on ulkomaalainen, ulkomainen yhteisö tai säätiö. Rahasto-osuusrekisteriin merkittäisiin tällöin rahasto-osuuden hoitaja, joka toimeksiannon nojalla hallitsee rahasto-osuuksia rahasto-osuudenomistajan tai tätä edustavan omaisuudenhoitajan lukuun. Rahasto-osuusrekisteristä on tällöin ilmentävä, että rahasto-osuuden hoitaja hallinnoi kyseisiä rahasto-osuuksia omistajan lukuun. Rahasto-osuusrekisteriin tulee merkitä rahasto-osuuden hoitajasta lain 53 §:n 1 momentissa edellytettävät tiedot.

Kun rahasto-osuudet on merkitty rahasto-osuuden hoitajan nimiin, esityksen mukaan rahasto-osuusrekisterin tiedoista ilmenisi varsinaisen omistajan sijasta rahasto-osuuksien hoitajan tiedot. Rahasto-osuuksien omistajan tai tätä edustavan omaisuudenhoitajan tiedot ilmenisivät puolestaan rahasto-osuuden hoitajan omasta alakirjanpidosta, jota rahasto-osuuden hoitaja pitää omassa järjestelmässään. Rahasto-osuudenomistajien omistamien rahasto-osuuksien lunastaminen tai siirtäminen rahasto-osuudenomistajan nimiin tapahtuu rahasto-osuuden hoitajan kautta, koska tällä on oikeus määrätä nimiinsä kirjatutuista rahasto-osuuksista.

Rahasto-osuuden hoitaja hallitsisi toimeksiannon perusteella rahasto-osuuksia omistajan puolesta. Rahasto-osuuden hoitaja ei tällöin olisi rahasto-osuuksien varsinainen omistaja, ja sillä olisi rahasto-osuudenomistajan puolesta oikeus käyttää vain hallinnoimiinsa rahasto-osuuksiin liittyviä taloudellisia oikeuksia.

57 b §. Pykälän mukaan rahasto-osuuden hoitajana voisi toimia sellainen luottolaitostoiminnasta annetun lain (121/2007) mukainen luottolaitos, sijoituspalveluyrityksistä annetun lain (922/2007) mukainen sijoituspalveluyritys ja rahastoyhtiö, joilla on oikeus tarjota arvopapereita koskevia säilytys- ja hoitopalveluita, sekä toisessa ETA-valtiossa vastaavan toimiluvan saanut yhteisö. Edellyttämällä rahasto-osuuden hoitajilta joko kotimaassa tai ETA-alueella saatua luottolaitoksen, sijoituspalveluyrityksen tai rahastoyhtiön toimilupaa varmistetaan niiden toiminnan luotettavuus ja valvonnan toimivuus. Lainkohdan mukaan rahasto-osuuden hoitajana voisi toimia myös arvo-osuusjärjestelmästä annetun lain (826/1991) mukainen arvopaperikeskus tai vastaava ETA-alueella toimiva arvopaperikeskus tai arvopaperien talletuslaitos. Arvopaperikeskuksille annettavalla oikeudella toimia rahasto-osuuden hoitajana mahdollistettaisiin se, että nämä tahot voisivat tarjota rahasto-osuuksien hallinnointipalveluita myös muiden kuin arvo-osuusjärjestelmään liitettyjen rahasto-osuuksien osalta.

Lain 26 b §:n säännösten johdosta rahastoyhtiö itse tai sijoitusrahaston säilytisyhteisö ei kuitenkaan voisi toimia kyseisen sijoitusrahaston rahasto-osuuksien rahasto-osuuden hoitajana.

57 c §. Pykälän mukaan rahastoyhtiön on tehtävä rahasto-osuuden hoitajan kanssa kirjallinen sopimus hallinnoimansa sijoitusrahaston rahasto-osuuksien hoitamisesta. Rahastoyhtiö voisi tehdä sopimuksen rahasto-osuuksien hoitajana toimimisesta vain sellaisen toisen osapuolen kanssa, joka on luotettava, hyvämaineinen ja toiminnassaan ammattitaitoinen. Rahastoyhtiö voisi lähtökohtaisesti katsoa, että ETA-valtiossa toimiluvan saaneet ja valvonnan kohteena olevat luottolaitokset, sijoituspalveluyritykset ja rahastoyhtiöt sekä arvopaperikeskukset ovat tällaisia osapuolia, jollei sillä ole erityisiä perusteita varmistua näiden osalta vaatimusten täyttymisestä. Ehdotettavan 57 g §:n mukaisesti Finanssivalvonta voisi antaa määräyksen seikoista, jotka on otettava huomioon rahastoyhtiön ja rahasto-osuuden hoitajan välistä sopimusta tehtäessä.

Rahastoyhtiön on rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain mukaan tunnistettava asiakkaansa. Tämä velvollisuus koskee rahastoyhtiötä sen tehdessä sopimusta rahasto-osuuden hoitajana toimimisesta. Koska rahasto-osuuden hoitajana toimivat

ovat ETA-valtiossa toimiluvan saaneita luottolaitoksia, sijoituspalveluyrityksiä tai rahastoyhtiöitä, sopimuksen tekevä rahastoyhtiö voi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 13 §:n 2 kohdan mukaisesti suorittaessaan rahasto-osuuden hoitajaa koskevia asiakkaan tuntemistoimia noudattaa yksinkertaistettua menettelyä. Rahastoyhtiön asiakkaana olevia rahasto-osuuden hoitajia koskevat rahanpesudirektiivin mukaiset vaatimukset.

Rahastoyhtiön tulee lisäksi sopimusta tehtäessä varmistua siitä, että rahasto-osuuden hoitaja noudattaa omien asiakkaidensa osalta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun sääntelyn mukaisia asiakkaan tuntemista koskevia velvollisuuksia. Tätä kautta rahastoyhtiö voi toteuttaa sillä olevan velvollisuuden ulottaa asiakkaan tuntemista koskevat toimet rahasto-osuudenomistajiin, jotka ovat rahastoyhtiön kannalta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain tarkoittamia tosiasiallisia edunsaajia.

Lainkohdassa edellytettäisiin, että rahastoyhtiön ja rahasto-osuuden hoitajan välisessä sopimuksessa on sovittava, että rahasto-osuuden hoitaja toimittaa hallinnoimiensa rahasto-osuuksien omistajia koskevat tämän lain 53 §:n mukaiset tiedot ja muut rahastoyhtiön sen toimintaa koskevan lainsäädännön perusteella tarvitsemat tiedot rahastoyhtiölle vähintään pyynnöstä. Tästä vaatimuksesta ei voitaisi poiketa sillä perusteella, että rahasto-osuuden hoitajan tai rahasto-osuuksien omistajien kotivaltion lainsäädäntö kieltää omistajien tietojen toimittamisen. Jos tietoja ei sitouduta ja pystytään toimittamaan, sopimusta rahasto-osuuden hoitajan kanssa ei voisi tehdä.

Rahastoyhtiöillä on tarve saada tiedot niistä ulkomaisista rahasto-osuudenomistajista, joille on maksettu rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta annetun lain (627/1978) mukaisia sijoitusrahaston voitto-osuuksia. Rahastoyhtiön on lisäksi vuosittain toimitettava verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 17 §:n mukaiset tiedot yleisesti ja rajoitetusti verovelvollisten omistamista ja heiltä lunastetuista rahasto-osuuksista. Verolainsäädännössä säädetty ilmoitusvelvollisuus säilyisi rahastoyhtiöllä niistäkin rahasto-osuuksista, jotka on merkitty rahasto-osuuden hoitajan nimiin. Rahastoyhtiön ja rahasto-osuuden hoitajan välisessä sopimuksessa voitaisiin kuitenkin sopia, että rahasto-osuuden hoitaja toimittaa verolainsäädännön edellyttämät tiedot suoraan veroviranomaisille. Lopullinen vastuu tietojen toimittamisesta veroviranomaiselle olisi näissäkin tapauksissa rahastoyhtiöllä.

Tietojen toimittamista koskeva vaatimus sopimuksessa olisi samalla rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 8 §:n mukainen, kun tosiasiallinen

edunsaaja on tunnistettavissa. Rahastoyhtiön olisi lisäksi sopimuksessa otettava huomioon mainitun lain 9 §:ssä asetetut selonottovelvollisuutta ja jatkuvaa seuranta koskevat vaatimukset sekä 10 §:ssä säädetty asiakkaan tunnistamistietoja ja niiden säilyttämistä koskevat vaatimukset. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 11 §:n 6 momentin mukaisesti lopullinen vastuu asiakkaiden tuntemisesta on rahastoyhtiöllä.

Jos rahasto-osuuden hoitajaa koskevat edellytykset eivät rahasto-osuuden hoitajan osalta enää täyty, rahastoyhtiön on vaadittava, että rahasto-osuudet siirretään rahasto-osuudenomistajien nimiin. Rahasto-osuuden hoitajaa, joka ei toimita sijoitusrahastolain, rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain tai verolainsäädännön edellyttämiä tietoja rahastoyhtiölle tai erikseen sovitulle taholle, kuten veroviranomaisille, ei olisi myöskään perusteltua katsoa tämän lainkohdan mukaiseksi luotettavaksi osapuoleksi. Finanssivalvonta voisi lisäksi ehdotettavan 57 g §:n mukaisesti antaa tarkempia määräyksiä seikoista, jotka on otettava huomioon rahastoyhtiön ja rahasto-osuuden hoitajan välistä sopimusta tehtäessä. Finanssivalvonnan määräyksessä voitaisiin arvioida rahasto-osuuden luotettavuuteen liittyvien seikkojen merkitystä sopimusta tehtäessä sekä sitä, mikä merkitys on annettava luotettavuuden arvioinnissa sille, jos rahasto-osuuden hoitaja ei toimita rahastoyhtiölle tämän lain ja sen toimintaa koskevan muun lainsäädännön perusteella tarvitsemia tietoja.

57 d §. Pykälän 1 momentin mukaan rahasto-osuuden hoitajan edellytettäisiin tekevän ulkomaisten rahasto-osuudenomistajien tai näitä edustavan omaisuudenhoitajan kanssa rahasto-osuuksien hoitamisesta kirjallisen sopimuksen, jossa olisi mainittava rahasto-osuuden hoitajan velvollisuus antaa tarvittavat tiedot rahasto-osuudenomistajista. Rahasto-osuuden hoitaja voisi tehdä sopimuksen hallinnoinnista ainoastaan ulkomaisten yksityishenkilöiden tai yhteisöjen omistamista rahasto-osuuksista. Rahasto-osuuden hoitajan tulisi voida varmistua, ettei rahasto-osuudenomistaja ole suomalainen yksityishenkilö tai yhteisö. Lainkohdan mukaisilla sopimuksilla varmistettaisiin erityisesti, että rahastoyhtiö saa tarvittaessa riittävät tiedot rahasto-osuudenomistajista ja todellisista edunsaajista. Rahasto-osuuden hoitajalta edellytettävillä kirjallisilla sopimuksilla suojattaisiin samalla rahasto-osuudenomistajien oikeuksia.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lain arvo-osuustileistä 5 a §:ää vastaavaa lainvalintasäännöstä, kun mahdollisuus merkitä rahasto-osuudet rahasto-osuuden hoitajan nimiin koskee vain ulkomaisia osuudenomistajia. On odotettavissa, että rahasto-osuuden hoitajat pitävät rekisteriä tai tiliä rahasto-osuuksiin kohdistuvista oikeuksista enimmäkseen muussa valtiossa kuin Suomessa. Säännöksen perusteella rahasto-osuudenomistajan tai muun oikeudenhaltijan oikeuksiin sovelle-

taan kyseisen valtion lakia, jollei muuta ole sovittu tai rekisteriin tai tiliin tehdyistä kirjauksista muuta johdu.

57 e §. Rahasto-osuuden hoitaja ei ole rahasto-osuuksien varsinainen omistaja. Pykälän 1 *momentissa* säädettäisiin, että rahasto-osuuden hoitajalla on oikeus käyttää vain hallinnoimiinsa rahasto-osuuksiin liittyviä taloudellisia oikeuksia.

Rahasto-osuudenomistajien kokoukseen osallistuminen hallinnoitujen rahasto-osuuksien perusteella ei kuulu rahasto-osuuden hoitajan taloudellisiin oikeuksiin. Pykälän 2 *momentissa* todettaisiin tämän seikan varmistamiseksi, että rahasto-osuuden hoitajan hallinnoimien rahasto-osuuksien nojalla ei ole oikeutta osallistua rahasto-osuudenomistajien kokoukseen. Rahasto-osuudenomistaja voisi kuitenkin osallistua rahastoyhtiön kokoukseen siten, että rahasto-osuudet siirretään rahasto-osuudenomistajan nimiin. Rahasto-osuudenomistajien kokouksen luonteesta johtuen rahasto-osuuksien osalta ei ehdoteta säädettäväksi tilapäisestä merkinnästä rahasto-osuusrekisteriin, toisin kuin osakeyhtiölain (624/2006) 4 luvun 2 §:n 2 *momentissa* on säädetty tilapäisestä merkinnästä osakasluetteloon.

Rahasto-osuuden hoitaja ei ole rahasto-osuuksien varsinainen omistaja, ja lain 54 §:n mukaisesti osuustodistus voidaan asettaa vain nimetylle rahasto-osuusrekisteriin rahasto-osuudenomistajana merkitylle henkilölle. Pykälän 3 *momentissa* säädettäisiin tämän seikan varmistamiseksi, ettei sijoitusrahasto saa antaa rahasto-osuuden hoitajan nimiin merkityistä rahasto-osuuksista osuustodistusta. Osuustodistus on mahdollista saada rahastoyhtiöltä tarvittaessa siirtämällä ja merkitsemällä rahasto-osuudet omistajan nimiin. Osuustodistus tarvitaan muun muassa silloin, kun rahasto-osuudet pantataan.

57 f §. Pykälän mukaan rahasto-osuuden hoitaja on velvollinen korvaamaan toiminnassaan tahallisesti tai tuottamuksesta aiheuttamansa vahingon rahasto-osuudenomistajalle tai muulle henkilölle. Säännöksen mukainen vahingonkorvausvelvollisuus olisi vastaava kuin rahastoyhtiölle on lain 134 §:ssä säädetty. Rahasto-osuuden hoitajaa koskevalla vahingonkorvausvastuuta koskevala sääntelyllä pyritäisiin suojaamaan ensisijaisesti rahasto-osuudenomistajien oikeuksia, mutta korvausvelvollisuus ulottuisi myös muihin henkilöihin ja tahoihin.

57 g §. Pykälän 1 *momenttiin* ehdotetaan vastaavantyyppistä omistajan nimen ilmoittamista koskevaa säännöstä kuin arvo-osuusjärjestelmästä annetun lain 28 §:n 3 *momentissa*, mutta lainkohdassa ehdotettava säännös olisi Finanssivalvonnan tiedonsaantioikeuden osalta edellä mainittua

lainkohtaa tiukempi. Rahasto-osuuden hoitaja on pyynnöstä velvollinen ilmoittamaan Finanssivalvonnalle hallinnoimiensa rahasto-osuuksien omistajan nimen ja tämän omistamien rahasto-osuuksien määrän sekä myös tämän kotivaltion. Finanssivalvonnalla olisi pykälän mukaan kuitenkin oikeus vaihtoehtoisesti hyväksyä, että rahasto-osuuden hoitaja ilmoittaa sille vastaavat tiedot rahasto-osuudenomistajan puolesta toimivasta asiamiehestä sekä tämän antaman kirjallisen vakuutuksen siitä, ettei rahasto-osuudenomistaja ole suomalainen. Finanssivalvonta voisi päättää, millä edellytyksillä asiamiestä koskeva ilmoitus ja tämän antama vakuutus olisivat riittävät.

Pykälän 2 *momentin* mukaan Finanssivalvonnalla on oikeus antaa tarkemmat määräykset tavasta, jolla tämän lain mukaiset tiedot rahasto-osuuden omistajista tai näiden puolesta toimivista asiamiehistä sekä näiden tuntemiseksi tarpeellisista tiedoista on ilmoitettava sekä seikoista, jotka on otettava huomioon rahastoyhtiön ja rahasto-osuuden hoitajan välistä sopimusta tehtäessä.

Pykälän 3 *momentin* mukaan rahasto-osuuden hoitajalla olisi lisäksi velvollisuus antaa rahasto-osuudenomistajaa koskevat edellä 1 momentissa mainitut asiakaskohtaiset tiedot syyttäjä- ja esitutkintaviranomaisille rikoksen selvittämiseksi sekä muulle viranomaiselle, jolla on lain nojalla oikeus saada kyseiset tiedot. Säännöksen mukainen velvollisuus on vastaava kuin lain 53 §:n 4 momentissa on säädetty rahastoyhtiölle.

144 §. Pykälän 1 ja 2 *momenttiin* ehdotetaan lisättäväksi maininta rahasto-osuuden hoitajasta, koska vaatimus tuntea asiakkaansa ja riittäviä riskinhallintajärjestelmiä koskeva vaatimus ulotetaisiin rahasto-osuuden hoitajiin, jotka rahasto-osuudenomistajien puolesta hallinnoivat rahasto-osuuksia. Rahasto-osuuden hoitajan hallinnoimien rahasto-osuuksien osalta asiakkaan tuntemisvelvollisuus koskee sekä rahastoyhtiötä että rahasto-osuuden hoitajaa. Rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 11 §:n mukaisesti lopullinen vastuu asiakkaiden tuntemisesta on kuitenkin rahastoyhtiöllä.

Rahasto-osuuden hoitajina toimiviin luottolaitoksiin, sijoituspalveluyrityksiin, rahastoyhtiöihin ja arvopaperikeskukseen sekä näitä vastaavien ulkomaisten yhteisöjen Suomessa toimiviin sivukonttoreihin ja sivuliikkeisiin sovelletaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annettua lakia. Rahastoyhtiöiden ja rahasto-osuuden hoitajien tulee tämän johdosta sijoitusrahastolain säännösten lisäksi noudattaa edellä mainittua lakia ja siihen liittyvää sääntelyä tai ulkomaisten rahasto-osuuden hoitajien osalta oman kotivaltionsa vastaavaa sääntelyä.

2. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki**sijoitusrahastolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 29 päivänä tammikuuta 1999 annetun sijoitusrahastolain (48/1999) 144 §:n 1 ja 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 507/2008, sekä *lisätään* lakiin uusi 9 a luku seuraavasti:

9 a luku. Rahasto-osuuden hoitajan hallinnoimat rahasto-osuudet

57 a §

Ulkomaalaisen tai ulkomaisen yhteisön tai säätiön omistamat rahasto-osuudet voidaan merkitä rahasto-osuusrekisteriin siten, että siihen merkitään rahasto-osuudenomistajan sijasta rahasto-osuuden hoitaja, joka toimeksiannon nojalla hallitsee rahasto-osuuksia rahasto-osuudenomistajan lukuun. Rahasto-osuusrekisteriin on merkittävä tieto, että rahasto-osuuden hoitaja hallinnoi kyseisiä rahasto-osuuksia omistajan lukuun, sekä rahasto-osuuden hoitajasta 53 §:n 1 momentissa tarkoitetut tiedot.

57 b §

Rahasto-osuuden hoitajana voi toimia sellainen luottolaitostoiminnasta annetun lain tai sijoituspalveluyrityksistä annetun lain mukainen luottolaitos tai sijoituspalveluyritys sekä rahastoyhtiö, jolla on oikeus tarjota arvopapereiden säilytys- ja hoitopalveluita, ja toisessa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa vastaavan toimiluvan saanut yhteisö. Rahasto-osuuden hoitajana voi toimia myös arvo-osuusjärjestelmästä annetun lain (826/1991) mukainen arvopaperikeskus tai vastaava Euroopan talousalueella toimiva arvopaperikeskus tai arvopaperien talletuslaitos.

57 c §

Rahastoyhtiön on tehtävä rahasto-osuuden hoitajan kanssa kirjallinen sopimus hallinnoimansa sijoitusrahaston rahasto-osuuksien hoitamisesta. Sopimus voidaan tehdä vain sellaisen osapuolen kanssa, joka on luotettava, hyvämaineinen ja toiminnassaan ammattitaitoinen. Sopimuksessa on sovittava, että rahasto-osuuden hoitaja toimittaa rahastoyhtiölle hallinnoimiensa rahasto-

osuuksien omistajia koskevat 53 §:n mukaiset tiedot ja muut rahastoyhtiön sen toimintaa koskevan lainsäädännön perusteella tarvitsemat tiedot.

57 d §

Rahasto-osuuden hoitajan on tehtävä ulkomaisen rahasto-osuudenomistajan tai tätä edustavan luottolaitoksen taikka sijoituspalveluyrityksen tai muun osapuolen kanssa rahasto-osuuksien hoitamisesta kirjallinen sopimus, jossa on todettava rahasto-osuuden hoitajan velvollisuus antaa tarvittavat tiedot rahasto-osuudenomistajasta.

Jos rahasto-osuuden hoitaja pitää muussa valtiossa rekisteriä tai tiliä rahasto-osuuksiin kohdistuvista oikeuksista, rahasto-osuudenomistajan tai muun oikeudenhaltijan oikeuksiin sovelletaan kyseisen valtion lakia, jollei muuta ole sovittu tai rekisteriin tai tiliin tehdyistä kirjauksista muuta johdu.

57 e §

Rahasto-osuuden hoitajalla on oikeus käyttää vain hallinnoimiinsa rahasto-osuuksiin liittyviä taloudellisia oikeuksia.

Rahasto-osuuden hoitajan hallinnoimien rahasto-osuuksien nojalla ei ole oikeutta osallistua rahasto-osuudenomistajien kokoukseen.

Rahasto-osuuden hoitajan nimiin merkityistä rahasto-osuuksista ei anneta osuustodistusta.

57 f §

Rahasto-osuuden hoitaja on velvollinen korvaamaan toiminnassaan tahallisesti tai tuottamuksesta aiheuttamansa vahingon rahasto-osuudenomistajalle tai muulle henkilölle.

57 g §

Rahasto-osuuden hoitaja on pyynnöstä velvollinen ilmoittamaan Finanssivalvonnalle hallinnoimiensa rahasto-osuuksien omistajan nimen, kotivaltion ja tämän omistamien rahasto-osuuksien määrän. Finanssivalvonta voi vaihtoehtoisesti hyväksyä, että rahasto-osuuden hoitaja ilmoittaa vastaavat tiedot rahasto-osuudenomistajan puolesta toimivasta asiamiehestä sekä tämän antaman kirjallisen vakuutuksen siitä, ettei rahasto-osuudenomistaja ole suomalainen.

Finanssivalvonta voi antaa tarkemmat määräykset tavasta, jolla tämän lain mukaiset tiedot rahasto-osuudenomistajasta tai tämän puolesta toimivasta asiamiehestä sekä näiden tuntemiseksi tarpeellisista tiedoista on ilmoitettava, sekä seikoista, jotka on otettava huomioon rahastoyhtiön ja rahasto-osuuden hoitajan välistä sopimusta tehtäessä.

Rahasto-osuuden hoitajalla on velvollisuus antaa rahasto-osuudenomistajaa koskevat tiedot syyttäjä- ja esitutkintaviranomaisille rikoksen selvittämiseksi sekä muulle viranomaiselle, jolla on lain nojalla oikeus saada kyseiset tiedot.

144 §

Rahastoyhtiön, rahasto-osuuden hoitajan ja säilytisyhteisön on tunnettava asiakkaansa. Rahastoyhtiön, rahasto-osuuden hoitajan ja säilytisyhteisön on lisäksi tarvittaessa tunnettava asiakkaan todellinen edunsaaja ja henkilö, joka toimii asiakkaan lukuun. Tässä momentissa säädettyä velvollisuutta täytettäessä voidaan hyödyntää 2 momentissa tarkoitettuja järjestelmiä.

Rahastoyhtiöllä, rahasto-osuuden hoitajalla ja säilytisyhteisöllä on oltava riittävät riskienhallintajärjestelmät, joilla ne voivat arvioida asiakkaista toiminnalleen aiheutuvia riskejä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .